

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

તિરુમાલા તિરુપતિ દેવસ્થાનમ અને અન્ય

વિરુદ્ધ

થાણાપાકા અનંતચાર્યુલુ અને અન્ય

સપ્ટેમ્બર ૧૦, ૨૦૦૩

[એસ. એન. વર્જવા અને એચ. કે. સેમા, જેજે.]

ભારતીય બંધારણ, ૧૯૫૦ :

અનુચ્છેદ ૩૨ અને ૨૨૬.પ્રોહિબિશન-રિટ જ્યુરિસડિક્શન-પાવર ઓફ કોર્ટ-  
દાવો જમીનના સંદર્ભમાં પ્રતિવાદીઓને પટ્ટા આપવા સામે વાદીની અપીલ પણ  
ફગાવી દેવામાં આવી-રિટ પિટિશન પણ ફગાવી દેવામાં આવી-અપીલ અને  
સમીક્ષા અરજીઓ પણ સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી-પરિણામે,  
વાદીઓએ માલિકીની ઘોષણા માટે દીવાની દાવો દાખલ કર્યો અને  
પ્રતિવાદીઓને પટ્ટા આપવા સામે અપીલ પણ દાખલ કરી-પરંતુ ઉચ્ચ અદાલતે  
નીચેની અદાલતોને આ આધાર પર કાર્યવાહી કરવા પર પ્રતિબંધની રિટ જારી

કરી કે દાવો કલમ ૧૪ હેઠળ પ્રતિબંધિત હતો અને તે પણ રેઝ જુડિકાટા/એસ્ટોપેલ-ચોકસાઈના સિદ્ધાંતો પર ઓફ-હેલ્ડ:પ્રતિબંધની રિટ માત્ર દુર્લભતમ કિસ્સાઓમાં જ જારી થવી જોઈએ-આવી શક્તિનો ઉપયોગ "વેઆવી સત્તાનો ઉપયોગ છૂપા વેશે અપીલ કરવા માટેના મહોરા (cloak) તરીકે કરી શકાય નહીં." કરવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી-સિવિલ કોર્ટને તે નક્કી કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર હતો કે શું દાવાને ધ્યાનમાં લઈ શકાય કે કેમ અને શું કાર્યવાહીને રેઝ જુડિકાટા/એસ્ટોપેલના સિદ્ધાંતો પર પ્રતિબંધિત કરવામાં આવી હતી કે કેમ-ઉચ્ચ અદાલતે સિવિલ કોર્ટના અધિકારક્ષેત્રનો દુરુપયોગ ન કરવો જોઈએ-પ્રતિબંધના લેખને બાજુ પર મૂકવો જોઈએ-સિવિલ કોર્ટને પ્રારંભિક મુદ્દા તરીકે દાવાની જાળવણી નક્કી કરવા માટે નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો અને એ પણ કે દાવો રેઝ જુડિકાટા/એસ્ટોપેલના સિદ્ધાંતો પર પ્રતિબંધિત હતો કે કેમ-આંધ્ર પ્રદેશ ( આંધ્ર વિસ્તાર) ઇનામ (નાબૂદી અને રૈયતવારીમાં રૂપાંતર) અધિનિયમ, ૧૯૫૬, કલમ ૧૪.

સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮:

ઓર્ડર ૭ રૂલ ૧૧ અને ઓર્ડર ૧૪ રૂલ ૨-સ્કોપ અને એમ્બીટ ઓફ-હેલ્ડ:સિવિલ કોર્ટ તેના પોતાના અધિકારક્ષેત્ર અને દાવાની જાળવણીને લગતા

પ્રશ્નો નક્કી કરવા માટે સક્ષમ છે-સિવિલ કોર્ટ પણ તે નક્કી કરવા માટે સક્ષમ છે કે શું દાવો રેઝ જુડિકાટા/એસ્ટોપલના સિદ્ધાંતો પર પ્રતિબંધિત છે કે કેમ.

અપીલકર્તાઓ-વાદીઓએ દાવાની જમીનના સંદર્ભમાં પ્રતિવાદીઓને પટ્ટા આપવા સામે અપીલ દાખલ કરી હતી, જેને ફગાવી દેવામાં આવી હતી.રિટ પિટિશન પણ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.અપીલ અને સમીક્ષા અરજીઓ પણ આ અદાલત દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી છે.

ત્યારબાદ, અપીલકર્તાઓએ એક દીવાની દાવો દાખલ કર્યો હતો જેમાં દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે તે દાવાની જમીનનો સંપૂર્ણ માલિક છે અને પ્રતિવાદીઓને તેનો કબજો સોંપવાનો નિર્દેશ આપવાની માંગ કરવામાં આવી હતી.અપીલકર્તાએ આંધ્રપ્રદેશ (આંધ્ર વિસ્તાર) ઇનામ (નાબૂદી અને રૈયતવારીમાં રૂપાંતર) અધિનિયમ, ૧૯૫૬ની કલમ ૭ (૨) હેઠળ મહેસૂલ વિભાગીય અધિકારી (આર. ડી. ઓ.) સમક્ષ પણ અપીલ દાખલ કરી હતી, જેમાં પ્રતિવાદીઓની પટ્ટા બિન તરફેણની મંજૂરીને પડકારવામાં આવી હતી.

પ્રતિવાદીઓએ પ્રતિબંધની રિટ જારી કરવા માટે હાઈકોર્ટ સમક્ષ બે રિટ અરજીઓ દાખલ કરી હતી:એક દાવાને લગતી અને બીજી આર. ડી. ઓ. સમક્ષની અપીલને લગતી છે, જેમાં તેમને કાયદાની કલમ ૧૪ હેઠળ દાવો અને અપીલ

પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો હોવાના આધારે બાબતોમાં આગળ વધવા પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો છે.ઉચ્ચ અદાલતે રિટ અરજીઓને મંજૂરી આપી હતી.એટલે અપીલ કરવામાં આવી છે.

અપીલનો નિકાલ કરતા, કોર્ટે

HELD:૧.પ્રતિબંધની રિટ માત્ર દુર્લભતમ કિસ્સાઓમાં જ જારી થવી જોઈએ.આવી રિટ બહાર પાડતી વખતે સર્વોચ્ચ ક્રમની ન્યાયિક શાખાઓનો ઉપયોગ કરવો પડે છે.રિટ અધિકારક્ષેત્ર એ મૂળ અધિકારક્ષેત્ર છે જે અપીલ અધિકારક્ષેત્રથી અલગ છે.અપીલને રિટના રૂપમાં છૂપાવવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, આ શક્તિનો ઉપયોગ "આવી સત્તાનો ઉપયોગ છૂપા વેશે અપીલ કરવા માટેના મહોરા (cloak) તરીકે કરી શકાય નહીં".આવી સત્તાનો હળવો ઉપયોગ ગૌણ અદાલતની ગરિમા અને અખંડિતતાને નબળી પાડશે અને અસ્તવ્યસ્ત પરિણામો તરફ પણ દોરી શકે છે.તે ગૌણ અદાલતના વિશ્વાસને નબળી પાડશે.દીવાની અદાલતમાં અધિકારક્ષેત્રનો સંપૂર્ણ અભાવ ન હતો.એ વાતને નકારી શકાય નહીં કે સિવિલ કોર્ટ, જેની સામે દાવો પેઝિંગ હતો, તેને દાવાની જાળવણીક્ષમતા પર નિર્ણય લેવાની અને તેના અધિકારક્ષેત્રના પ્રશ્નો પર નિર્ણય લેવાની સત્તા હતી.સિવિલ કોર્ટને એ નક્કી કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર હતો કે શું આંધ્ર પ્રદેશ (આંધ્ર વિસ્તાર)

ઈનામ (નાબૂદી અને રૈયતવારીમાં રૂપાંતર) અધિનિયમ, ૧૯૫૬ની કલમ ૧૪ દ્વારા અથવા રેઝ જુડિકાટા/એસ્ટોપલના સિદ્ધાંતો દ્વારા દાવો પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો હતો કે કેમ.આમ જ્યાં સુધી કોઈ ખૂબ જ નક્કર અથવા મજબૂત કારણ ન હોય ત્યાં સુધી ઉચ્ચ અદાલતે સક્ષમ અધિકારક્ષેત્રની અદાલતને આ પ્રશ્નોના નિર્ણય લેતા અટકાવવી ન જોઈતી હતી.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, ઉચ્ચ અદાલતે આ પ્રશ્નોના નિર્ણય માટે દીવાની અદાલતના અધિકારક્ષેત્રને છીનવી ન લેવું જોઈએ.[૫૫૪-બી-ઈ]

૨. સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮માં પૂરતી જોગવાઈઓ છે, ખાસ કરીને આદેશ ૭ નિયમ ૧૧ અને આદેશ ૧૪ નિયમ ૨, જે સિવિલ કોર્ટને તેના પોતાના અધિકારક્ષેત્ર અને દાવાની જાળવણી અંગેના પ્રશ્નો નક્કી કરવાની સત્તા આપે છે.દીવાની અદાલત એ નક્કી કરવા માટે પણ સક્ષમ છે કે તેની સામેનો દાવો અટકાવવાના સિદ્ધાંતો પર પ્રતિબંધિત છે કે નહીં.(૫૫૪-ડી]

૩. ઉચ્ચ ન્યાયાલયના ચુકાદાને એ હદ સુધી રદ કરવામાં આવે છે કે તે દીવાની અદાલતને દાવાની કાર્યવાહી કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે.દીવાની અદાલતને કાયદાની કલમ ૧૪ને ધ્યાનમાં રાખીને દાવાની જાળવણીક્ષમતા અને શું દાવો ન્યાયિક કાર્યવાહી/અટકાવવાના સિદ્ધાંતો પર પ્રતિબંધિત છે કે કેમ તે અંગેના

પ્રારંભિક મુદ્દાઓ ઘડવા અને નિર્ણય લેવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.

[૫૬૦-બી]

વઢીચેરુકુરુ ગ્રામ પંચાયત વિ. નોરી વી. દીક્ષિતુલુ, [૧૯૯૧] સપ.૩ એસ. સી. સી. ૨૨૮; પેદ્દીન્ટી વેંકટ મુરલી રંગનાથ દેસિકા અયંગર્વ.એપી સરકાર, [૧૯૯૬] ૯ એસસીસી ૨૦૨; એસ. વનથન મુથુરાજા વિ. રામલિંગમ, (૧૯૯૭) ૬ એસસીસી ૧૪૩; તમિલનાડુ રાજ્ય વિ. રામલિંગા સમીગલ મેડમ, (૧૯૮૫) ૪ એસસીસી ૧૦; આર. મણિકા નાયકર વિ. એલુમલાઈ નાયકર, [૧૯૯૫] ૪ એસસીસી ૧૫૬; સૈયદ અલી વિ. એપી. વક્ફ બોર્ડ, [૧૯૯૮] ૨ એસ. સી. સી. ૧૫૬; શ્રી-લા-શ્રી શિવપ્રકાશ પંડારા સન્નધી અવરગલ વિરુદ્ધ ટી. પાર્વતી અમ્મલ, [૧૯૯૮] ૯ એસ. સી. સી. ૬૦૩; નવીનચંદ્ર એન. મજીઠિયા વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, [૨૦૦૦] ૭ એસ. સી. સી. ૬૪૦; મિર્જાકર વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, [૧૯૬૬] ૩ એસ. સી. સી. ૭૭૯;/.એસ. લુદ્ધા વિ. શ્રીમતી. હરિ, AIR (૧૯૬૨) મેડ ૪૫૮; વી. પી. સેલ્સ ટેક્સ સર્વિસ એસોસિએશન વિ. ટેક્સેશન બાર એસોસિએશન, [૧૯૯૫] ૫ SCC ૭૧૬; ધ ફેલિકા ડબવાલી ટ્રાન્સપોર્ટ કંપની પ્રા. લિમિટેડ વી.મદન લાલ, [૧૯૭૭] ૨ એસ. સી. સી. ૪૩૫; છેદી લાલ ગુપ્તા વિરુદ્ધ મોહમ્મદ સત્તાર, એ. આઈ. આર. (૧૯૬૩) ઓલ ૪૪૮; હરિ વિષ્ણુ કામથ વિરુદ્ધ સૈયદ અહમદ ઇશાક, [૧૯૫૫] એસ. સી. આર. ૧૧૦૪; શ્રીમતી. ઉજ્જમ બાઈ વિરુદ્ધ વી. પી. રાજ્ય,

[૧૯૬૩] ૧ એસ. સી. આર. ૭૭૮; એફ. રામમૂર્તિ વિરુદ્ધ મદ્રાસ રાજ્ય, (૧૯૭૦) આઈ. એલ. આર. ૭૮૮; થલ અપ્પાકા ફરીથી:(૧૯૯૩) ૧ એ. એલ. ટી. ૨૯૩; ગુલાબચંદ પારેખ વિરુદ્ધ બોમ્બે રાજ્ય, [૧૯૬૫] ૨ એસ. સી. આર. ૫૪૭; એન. વાય. લક્ષ્મીનરસિમાચારી વિરુદ્ધ કોલાકલુરના શ્રી અગસ્તેશ્વરસ્વામી વરુ, [૧૯૬૦] ૨ એસ. સી. આર. ૭૬૮; શ્રી વલ્લભરાય સ્વામી વરુ (દેવતા) સ્વર્ણ વિરુદ્ધ દેવી હનુમાનચાર્યુલુ, [૧૯૭૯] ૩ એસ. સી. સી. ૭૭૮ અને સુબ્રમણ્યમ ગુરુક્કલ વિરુદ્ધ શ્રી પદ્મશ્વરસ્વામી દેવસ્થાનમ, [૧૯૯૩] સપ.૪ એસસીસી ૫૧૯, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

આર. વી.નોર્થઅમ્બરલેન્ડ વળતર અપીલ ટ્રિબ્યુનલ:ભૂતપૂર્વ પક્ષકાર શો, (૧૯૫૧) I. K. B. ૭૧૧; આર. વી.નોર્થઅમ્બરલેન્ડ વળતર અપીલ ટ્રિબ્યુનલ ભૂતપૂર્વ પક્ષ શો, ૧૧૯૫૨] ૧ કે. બી. ૩૩૮; વીરપ્પા પાઈ// એઈ વિ. રમણ એન્ડ રમણ લિમિટેડ, [૧૯૫૨] એસસીઆર ૫૮૩; ટી. સી. બાસપ્પાવ.ટી. નાગપ્પા, (૧૯૫૫) એસસીઆર એર૫૦ અને આર. વી.બોલ્ટન, [૧૮૪૧) ૧ ક્યૂ. બી. ૬૬, ટાંકવામાં આવ્યું છે.

એસ. સુંદરરાજા અયંગર:મદ્રાસ પ્રેસિડેન્સમાં જમીનનો કાર્યકાળ) "નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

## સિવિલ અપીલેટ જ્યુરિસડીક્શન:

સિવિલ અપીલ નંબર ૧૬૭૨૭-૧૬૭૨૮/૧૯૯૬.

૧૯૯૬ ના ડબલ્યુ. પી. નંબર ૫૯૯૭ અને ૮૩૪૭ માં આંધ્ર પ્રદેશ હાઈકોર્ટના ૨૫.૯.૯૬ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તાઓ માટે કે. કે. વેણુગોપાલ અને આર. સુંદરવર્ધન, કે. રામ કુમાર અને બી. શ્રીધર.

પ્રતિવાદીઓ માટે પ્રભા શંકર મિશ્રા, પી.વેન્કન્ટ રેડ્ડી, એન. સુધાકરન અને બી. કાંતા રાવ.

કોર્ટનો ચુકાદો આના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

એસ. એન. વરિયાવા જે. આ અપીલ ૨૫મી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૬ના ચુકાદા સામે છે, જેના દ્વારા પ્રતિબંધની રિટ અને તિરસ્કારની અરજીની માંગ કરતી બે રિટ અરજીઓનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો છે.

આ કાર્યવાહીમાં વિવાદ તિરુમાલા ગામના સર્વેક્ષણ નંબર ૬૮૬,૬૪૫ અને ૬૭૯ માં ૨૮.૫૮ એકર સાથે સંબંધિત છે.આ જમીન તિરુમાલા ટેકરીઓ પર

આવેલી છે જ્યાં શ્રી વેંકટેશ્વર સ્વામીનું મંદિર આવેલું છે.અપીલકર્તાઓ મંદિરના નિયંત્રણ અને વ્યવસ્થાપનમાં વૈધાનિક દેવસ્થાનમ છે.વર્તમાન મુકદ્દમા તરફ દોરી જતા તથ્યો વિવાદિત ચુકાદામાં દર્શાવવામાં આવ્યા છે.વિવાદિત ચુકાદામાં અપીલકર્તાઓને "ટી. ટી. ડી". તરીકે ઓળખવામાં આવે છે જ્યારે પ્રતિવાદીઓને "તલાપાકા લોકો" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.વિવાદિત ચુકાદામાં દર્શાવેલ હકીકતો નીચે મુજબ છે:

"જ.૧૫મી સદીમાં દક્ષિણ ભારત પર શાસન કરનારા મહાન સમ્રાટોમાંના એક શ્રી કૃષ્ણ દેવરાયે એ. સી. ની હદ આપી હતી. તિરુમાલા ટેકરીઓ પરની જમીન (હવે સર્વેક્ષણ નંબર ૫૮૬ અને ૬૪૫ દ્વારા આવરી લેવામાં આવી છે) શ્રી તલાપાકા અન્નામાચાર્ય, પ્રખ્યાત સંત, સંગીતકાર અને સુધારક, અહીં અરજદારોના પૂર્વજ (ટૂંકમાં "તલાપાકા લોકો") ને આપવામાં આવી હતી.અન્નામાચાર્ય ભગવાન વેંકટેશ્વરના મહાન ભક્ત હતા, જેમની પ્રશંસામાં તેમણે ૩૨,૦૦૦ ભક્તિ ગીતો લખ્યા અને સંગીતની રચના કરી.તેમણે ભગવાન વેંકટેશ્વરના સૌથી મહાન ભક્ત અને શ્રી રામાનુજની ફિલસૂફીનો પ્રચાર કરતા ભક્તિ સંપ્રદાયના સ્થાપક તરીકે અમરત્વ પ્રાપ્ત કર્યું હતું.રાજાઓ અને સમ્રાટોએ તેમના પર સન્માનની વર્ષા કરી હતી અને તેમણે આપેલી આધ્યાત્મિક સેવાને માન્યતા

આપવા માટે મોટી સંખ્યામાં ઇનામ આપ્યા હતા.તેમણે અને તેમના વંશજોએ સદીઓથી ધાર્મિક અને સખાવતી હેતુઓ માટે વિશાળ સંપત્તિઓ દાનમાં આપી હતી.૧૯૯૬ના ડબલ્યુ. પી. નંબર ૮૩૪૭ અને ૧૯૯૬ના સી. સી. નંબર ૩૭૩માં અરજદારના પિતા તલ્લાપાકા વેંકટ શેષાચાર્યુલુ અન્નામાચાર્યના ૧૨મા વંશજ હતા.

પ. ટી. ટી. ડી. એ ૧૯૬૨માં મદ્રાસ હિંદુ ધાર્મિક અને ચેરિટેબલ એન્ડોવમેન્ટ એક્ટ, ૧૯૫૧ હેઠળ મહેસૂલ વિભાગીય અધિકારી, ચંદ્રગિરી સમક્ષ એક અરજી દાખલ કરી હતી, જેમાં તલ્લાપાકા વેંકટ શેષાચાર્યુલુ સામે ઇનામ ફરી શરૂ કરવાની માંગ કરવામાં આવી હતી, જેમાં આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે તે "તિરુમાલા અથવા તિરુપતિ ખાતે નંદનાવનમના મેનેજરની તરફેણમાં અનુદાન હતું, જે તિરુમાલા ખાતે શ્રી વેંકટસ્વરા સ્વામી પગોડાના સમર્થન માટે રાખવામાં આવશે અને અનુદાનની શરતો યોગ્ય રીતે પૂર્ણ થાય ત્યાં સુધી રાખવામાં આવશે".ટી. ટી. ડી. એ દલીલ કરી હતી કે આ અનુદાન ભગવાન વેંકટેશ્વરની દૈનિક પૂજા અને અર્પણ માટે ફૂલો અને તુલસીના બગીચા અને ફળદાયી વૃક્ષોની જાળવણી માટે હતું, પરંતુ ન તો અર્પણ કરવામાં આવ્યું હતું કે ન તો છોડ અને વૃક્ષો ખૂબ ઓછા ફૂલ રાખવામાં આવ્યા હતા અને તુલસીના છોડ

નંદનવનમમાંથી દેવતાઓને ઇનામદારો દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવ્યા હતા.તેથી ટી. ટી. ડી. એ પ્રાર્થના કરી:(i) ઇનામની પુનઃસ્થાપના અને તેને મેલવારમ અને કુડીવારમ (જમીનની આવક તેમજ માલિકીનો અધિકાર) બંનેની અનુદાન તરીકે નક્કી કરવી; અને (ii) ટી. ટી. ડી. ને દાન તરીકે ઇનામ પરત આપવું.તે અરજીનો નિકાલ મહેસૂલ વિભાગીય અધિકારીએ એમ કહીને કર્યો હતો કે ઇનામના નાયબ તહસીલદાર, ચંદ્રગિરીએ પહેલેથી જ ટી. ટી. ડી. ની તરફેણમાં ઇનામ નાબૂદી અધિનિયમ હેઠળ રૈયતવારી પટ્ટા જારી કરી દીધા હતા અને તેથી વધુ રાહતની માંગ કરવામાં આવી ન હતી.ઇનામદારોએ આંધ્ર પ્રદેશ (આંધ્ર વિસ્તાર) ઇનામ (નાબૂદી અને રૈયતવારીમાં રૂપાંતર) અધિનિયમ, ૧૯૫૬ (ટૂંકમાં "ઇનામ નાબૂદી અધિનિયમ") ની કલમ ૧૪-એ હેઠળ કમિશનર, સર્વે, સેટલમેન્ટ્સ અને લેન્ડ રેકૉર્ડ્સ (ટૂંકમાં "કમિશનર") સમક્ષ આ બાબતને પુનરાવર્તનમાં રજૂ કરી હતી અને કમિશનરે પુનરાવર્તનને મંજૂરી આપતી વખતે, આ બાબતને નવી તપાસ માટે તહસીલદારને મોકલી દીધી હતી કારણ કે ટી. ટી. ડી. ની તરફેણમાં પટ્ટા આપતી વખતે નાયબ તહસીલદાર પક્ષકારોને નોટિસ જારી કરી શક્યા ન હતા.

૬. રિમાન્ડ પછી, નાયબ તહસીલદારએ સંસ્થા (ટી. ટી. ડી.) અને ઇનામદારો બંનેને નોટિસ આપ્યા પછી ઇનામ નાબૂદી અધિનિયમની કલમ ૩ હેઠળ તપાસ હાથ ધરી હતી અને એક તારણ નોંધ્યું હતું કે આ જમીન રૈયતવારી ગામની ઇનામ જમીન છે અને તે કોઈ સંસ્થા પાસે નથી.ટી. ટી. ડી. દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ પર મહેસૂલ વિભાગીય અધિકારીએ નાયબ તહસીલદારના આદેશને સમર્થન આપ્યું હતું.ટી. ટી. ડી. એ આ બાબતને પુનરાવર્તનમાં કમિશનરને મોકલી હતી, જેમણે ટી. ટી. ડી. ના વકીલ દ્વારા આપવામાં આવેલી છૂટછાટની નોંધ કરતી વખતે જણાવ્યું હતું કે, નિર્ણાયક તારીખો પર (ઇનામ નાબૂદી અધિનિયમની કલમ ૪ દ્વારા કલ્પના કરવામાં આવી છે) જમીન ઇનામદારોના કબજામાં હતી અને ૭-૬-૧૯૩૩ થી જમીન ઇનામદારોના કબજામાં હતી, તેમણે પુનરીક્ષણ અરજીને ફગાવી દીધી હતી.

XXX XXX XXX

૭. ટી. ટી. ડી. એ ૧૯૮૬નો ડબલ્યુ. પી. નંબર ૧૧૮૯૫ દાખલ કર્યો હતો, જેમાં ગૌણ વૈધાનિક ટ્રિબ્યુનલ્સના આદેશોને સમર્થન આપતા કમિશનરના આદેશને પડકારવામાં આવ્યો હતો અને

ઇનામદારે ૧૯૮૬નો ડબલ્યુ. પી. નંબર ૧૧૪૩૭ દાખલ કર્યો હતો, જેમાં દલીલ કરવામાં આવી હતી કે તે એસીની હદ છે. પ્રશ્નમાં જમીનની ૩-૦૫ સેન્ટ ટી. ટી. ડી. દ્વારા વળતર ચૂકવ્યા વિના ગેરકાયદેસર રીતે કબજે કરવામાં આવી હતી અને તેથી, તે ખોટા વંચિતતા માટે વળતર મેળવવાનો હકદાર હતો. એક વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે બંને બાબતોની એકસાથે સુનાવણી કરી અને એક સામાન્ય ચુકાદા દ્વારા, ટી. ટી. ડી. દ્વારા દાખલ કરાયેલી રિટ પિટિશનને મંજૂરી આપી કે પ્રશ્નમાં અનુદાન સંસ્થાને હતું અને ઇનામદારો દ્વારા "સંબંધિત તારીખો પર" જમીનનો કબજો માત્ર સંસ્થા વતી હતો પરંતુ ઇનામદારો તરીકેના તેમના અધિકારોની માન્યતામાં ન હતો અને કમિશનરનો મત કે ઇનામ પર સેવાનો બોજ હતો તે બે માલિકી પત્રોમાંના પઠનની વિરુદ્ધ હતો. વિદ્વાન ન્યાયાધીશે તેમના સામાન્ય ચુકાદા તારીખ ૧૭-૪-૧૯૮૭ દ્વારા કમિશનરના પુનરીક્ષણ આદેશને રદ કર્યો અને પરિણામે ઇનામદાર દ્વારા દાખલ કરાયેલ ૧૯૮૬ના ડબલ્યુ. પી. નંબર ૧૧૪૩૭ને બરતરફ કર્યો. ઉપરોક્ત બે રિટ અરજીઓમાંથી ઉદભવેલી ૧૯૮૭ની ૧૭૫૨ નંબરની ડબલ્યુ. એ. અને ૧૯૯૩ની ૪ની બે રિટ અપીલને ૨૩-૧૨-૧૯૯૨ તારીખના સામાન્ય ચુકાદા દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.

બેન્ચના ચુકાદાને ૧૯૯૩ની સિવિલ અપીલ નંબર ૩૪૬૮-૬૯ માં સુપ્રીમ કોર્ટમાં અપીલમાં હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો. સુપ્રીમ કોર્ટે ૧૧-૧-૧૯૯૫ પરની બંને અપીલને ફગાવી દીધી હતી. સુપ્રીમ કોર્ટના ઉપરોક્ત આદેશની સમીક્ષા કરવા માટે ૧૯૯૫ની સમીક્ષા અરજી નંબર ૬૮૩-૬૮૪ લમી મે, ૧૯૯૫ના રોજ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

૯. સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા સમીક્ષા અરજીઓ રદ થયા પછી તદ્દાપાકા લોકો (ઇનામદારો) એ ઇનામ નાબૂદી અધિનિયમની કલમ ૭ (૧) હેઠળ પટ્ટા આપવા માટે ઇનામના નાયબ તહસીલદાર સમક્ષ અરજી દાખલ કરી હતી અને તે નાયબ તહસીલદાર દ્વારા ૯-૮-૧૯૯૫ ના આદેશ દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવી હતી.

૧૦. ટી. ટી. ડી. એ ૧૯૯૫ના ઓ. એસ. નંબર ૬૯નો દાવો તિરુપતિ ખાતેના મુખ્ય ગૌણ ન્યાયાધીશની અદાલતમાં દાખલ કર્યો હતો, જેમાં તે એ. સી. નો સંપૂર્ણ માલિક હોવાનું જાહેર કરવાની માંગ કરવામાં આવી હતી. સર્વેક્ષણ નંબર ૬૮૬ અને ૬૭૯/૯૨ દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલી જમીનની ૨૫-૦૮ સેન્ટ અને તદ્દાપાકા લોકોને તેનો કબજો સોંપવા માટે પરિણામી નિર્દેશ માટે. ટી. ટી. ડી. એ ઇનકમ નાબૂદી અધિનિયમની કલમ ૭ (૨)

હેઠળ મહેસૂલ વિભાગીય અધિકારી સમક્ષ અપીલ પણ દાખલ કરી  
 હતી, જેમાં નાયબ તહસીલદાર દ્વારા તદ્દાપાકા લોકોની તરફેણમાં  
 પટ્ટા આપવાને પડકારવામાં આવ્યો હતો.૧૯૯૫ના ઓ. એસ.  
 નંબર ૬૯માં દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદમાં, ટી. ટી. ડી. દ્વારા  
 અન્ય બાબતોની સાથે એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે  
 તિરુમાલાની હદમાં આવેલી સમગ્ર મિલકત દેવતાની છે.ભગવાન  
 વેંકટેશ્વર.દાવાની જમીનના હકનો પ્રશ્ન ટી. ટી. ડી. અને તદ્દાપાકા  
 લોકો વચ્ચેના અગાઉના મુકદ્દમાનો વિષય ન હતો અને મહેસૂલ  
 કાર્યવાહીમાં ટી. ટી. ડી. ની નિષ્ફળતા અને રિટ અપીલ (પ્રથમ  
 તદ્દાપાકા કેસ) માં ચુકાદો હોવા છતાં, હકનો પ્રશ્ન હજુ પણ  
 સિવિલ કોર્ટમાં ઉશ્કેરાઈ શકે છે.અમુક જી. ઓ. ની જાહેરાત કર્યા  
 પછી.અને મહેસૂલ સત્તાવાળાઓ સમક્ષની અગાઉની કાર્યવાહીમાં  
 ટી. ટી. ડી. દ્વારા ફરિયાદમાં એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે  
 ઈનામ મંદિર માટે હતું, તદ્દાપાકા લોકોને વ્યક્તિગત અનુદાન  
 નહીં.શરૂઆતમાં પહેલેથી જ જણાવ્યા મુજબ, ઈનામદારો  
 (તદ્દાપાકા લોકો) એ હાલની બે રિટ અરજીઓ દાખલ કરી હતી,  
 દરેકમાં પ્રતિબંધની રિટ માટે:એક દાવાના સંદર્ભમાં અને બીજું  
 મહેસૂલ વિભાગીય અધિકારી, તિરુપતિ સમક્ષ અપીલના સંદર્ભમાં,  
 તેમને બાબતોમાં આગળ વધવા પર પ્રતિબંધ મૂકવો.તિરસ્કારના

કેસમાં ઇનામદારો દ્વારા એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે ટી. ટી. ડી. એ પ્રથમ તફાપાકા કેસમાં આ અદાલતના ચુકાદાની ઇરાદાપૂર્વકની અવજા કરીને દાવો દાખલ કર્યો હતો અને તેથી, તે તિરસ્કાર માટે સજા પામવા પાત્ર છે.

વિવાદિત ચુકાદા દ્વારા તિરસ્કારની અરજી ફગાવી દેવામાં આવી છે.જો કે પ્રતિબંધની રિટ નીચેની શરતોમાં જારી કરવામાં આવી છે:

"૩૪.પરિણામે, બંને ડબલ્યુપીને મંજૂરી આપવામાં આવે છે.૧૯૯૬ના ડબલ્યુ. પી. નંબર ૫૯૯૭માં પ્રતિબંધની રિટ બહાર પાડવામાં આવશે, જેમાં મુખ્ય ગૌણ ન્યાયાધીશ તિરુપતિને ૧૯૯૫ના ઓ. એસ. નંબર ૬૯ના દાવા સાથે આગળ વધવા પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો છે.તેવી જ રીતે, ૧૯૯૬ના ડબલ્યુ. પી. નંબર ૮૩૪૭માં પ્રતિબંધની રિટ બહાર પાડવામાં આવશે, જેમાં મહેસૂલ વિભાગીય અધિકારી, તિરુપતિને ટી. ટી. ડી. દ્વારા એસ. આર. નંબર ૧/૯૫ તારીખ ૯.૮.૧૯૯૫ માં ઇનામના નાયબ તહસીલદાર, ચિત્તૂરના આદેશ સામે દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ સાથે આગળ વધવા પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો છે.

પ્રતિબંધની રિટ મંજૂર કરવામાં વિવાદિત ચુકાદામાં અપનાવવામાં આવેલું તર્ક એ છે કે મુકદ્દમાના અગાઉના રાઉન્ડમાં તમામ દલીલોને વિનંતી કર્યા પછી અપીલકર્તાઓને હવે કોઈપણ અધિકારોનો દાવો કરવાથી દૂર કરવામાં આવ્યા હતા.ઉચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે રેઝ જુડિકેટના સિદ્ધાંતો લાગુ પડે છે.ઉચ્ચ અદાલતે નીચેના તર્ક પર પ્રતિબંધની રિટ બહાર પાડવાનું વાજબી ઠેરવ્યું:

"જો દીવાની અદાલત અને મહેસૂલ વિભાગીય અધિકારીની અદાલતને સુનાવણી અને અપીલ સાથે આગળ વધવાની મંજૂરી આપવામાં આવે, તો તેઓ તેમની સત્તાની બહાર કામ કરશે.કોઈ વ્યક્તિને ન્યાયિક અથવા અર્ધ-ન્યાયિક સંસ્થાના અધિકારક્ષેત્રનો દુરુપયોગ કરવા જેવી રીતે કામ કરતા અથવા કામ કરવાનું ચાલુ રાખતા અટકાવવા માટે પ્રતિબંધની રિટ જારી કરી શકાય છે.અરજદારો માટે સિવિલ કોર્ટ અને મહેસૂલ વિભાગીય અધિકારી દ્વારા નિર્ણયો આપવામાં આવે ત્યાં સુધી રાહ જોવી જરૂરી નથી અને પછી પ્રમાણપત્રની રિટ માટે આ અદાલતમાં જવું જરૂરી નથી.

આ તબક્કે આંધ્ર પ્રદેશ (અંધારા વિસ્તાર) ઇનામ (નાબૂદી અને રૈયતવારીમાં રૂપાંતર) અધિનિયમ, ૧૯૫૬ (ત્યારબાદ ઉપરોક્ત અધિનિયમ તરીકે ઓળખાય છે) ની કલમ ૧૪ નક્કી કરવી જરૂરી છે, જે નીચે મુજબ છે:

"દીવાની અદાલતોના અધિકારક્ષેત્રની મર્યાદા:—આ અધિનિયમ હેઠળ તહસીલદાર, મહેસૂલ અદાલત અથવા કલેક્ટરના કોઈ પણ નિર્ણયને રદ કરવા અથવા તેમાં ફેરફાર કરવા માટે કોઈ પણ દીવાની અદાલતમાં કોઈ દાવો અથવા અન્ય કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવશે નહીં, સિવાય કે જ્યાં આવા નિર્ણય ખોટી રજૂઆત, છેતરપિંડી અથવા પક્ષકારોની મિલીભગત દ્વારા મેળવવામાં આવે.

શ્રી વેણુગોપાલએ રજૂઆત કરી હતી કે ઉપરોક્ત અધિનિયમ હેઠળની કાર્યવાહી સંક્ષિપ્ત પ્રકૃતિની છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે આવી સંક્ષિપ્ત કાર્યવાહી ક્યારેય શીર્ષક પરના દાવાને રોકી શકશે નહીં.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે આ પ્રશ્ન પર, શું સિવિલ કોર્ટનો અધિકારક્ષેત્ર પ્રતિબંધિત છે, કારણ કે ઉપરોક્ત અધિનિયમ હેઠળ પટ્ટા આપવામાં આવ્યા છે, આ અદાલતમાં સંખ્યાબંધ સત્તાવાળાઓ છે.તેમણે વટ્ટીચેરુકુરુ ગ્રામ પંચાયત વિરુદ્ધના કેસોના ચુકાદાઓ તરફ વાજબી રીતે ધ્યાન દોર્યું હતું. ૧૯૯૧માં નોરી વી. દીક્ષિતુલુએ સપ (૩) એસસીસી ૨૨૮, પેટ્રિંતી વેંકટ મુરલી રંગનાથ દેસિકા આયંગર વિરુદ્ધ. એપી સરકારે

૧૯૯૬માં (૩) એસસીસી ૭૫, પુષ્પગિરી મઠ વિરુદ્ધ. કોપ્પારાજુ વીરભદ્ર રાવે  
 ૧૯૯૬માં (૯) એસસીસી ૨૦૨, એસ. વનથન મુથુરાજા વિરુદ્ધ. રામાલિંગમે  
 ૧૯૯૭માં (૬) એસસીસી ૧૪૩ અહેવાલ આપ્યો હતો.આ તમામ કેસોમાં એવું  
 માનવામાં આવ્યું છે કે શીર્ષક પરનો દાવો પ્રતિબંધિત હતો.તેમણે રજૂઆત કરી  
 હતી કે તમિલનાડુ એસ્ટેટ (નાબૂદી અને રૈયતવારીમાં રૂપાંતર) અધિનિયમ,  
 ૧૯૪૮ અને મદ્રાસ લઘુ ઈનામ (નાબૂદી અને રૈયતવારીમાં રૂપાંતરણ)  
 અધિનિયમ, ૧૯૬૩માં સમાન જોગવાઈઓ છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે આ  
 અદાલતના સંખ્યાબંધ નિર્ણયો છે જેમાં એવું માનવામાં આવ્યું છે કે માત્ર પટ્ટા  
 આપવામાં આવ્યા હોવાથી માલિકી નક્કી કરવા માટે દીવાની અદાલતોના  
 અધિકારક્ષેત્ર પર પ્રતિબંધ નથી.તેમણે ૧૯૮૫ (૪) માં નોંધાયેલા તમિલનાડુ  
 રાજ્ય વિરુદ્ધ રામલિંગા સમીગલ મેડમના કેસોના ચુકાદાઓ તરફ ધ્યાન દોર્યું હતું  
 (૪) એસ. સી. સી. ૧૦, આર. મણિકા નાયકર વિરુદ્ધ ઈ. એલુમલાઈ નાઈકરે  
 ૧૯૯૫ (૪) એસ. સી. સી. ૧૫૬, સૈયદ અલી વિરુદ્ધ એ. પી. વક્ક બોર્ડ,  
 હૈદરાબાદએ ૧૯૯૮ (૨) માં એસ. સી. સી. ૬૪૨ અને શ્રી-લા-શ્રી શિવપ્રકાશ  
 પંડારા સન્નધી અવરગલ વિ. ટી. પાર્વતી અમ્મલએ ૧૯૯૮ (૯) માં એસ. સી.  
 સી. ૬૦૩ અહેવાલ આપ્યો હતો.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ઉપરોક્ત બે  
 નિર્ણયો વચ્ચે અભિપ્રાયનો સંઘર્ષ છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે નિર્ણયોના  
 સંઘર્ષને ધ્યાનમાં રાખીને આ પ્રશ્ન કે શું દીવાની અદાલતને શીર્ષક પરના દાવાની  
 સુનાવણી કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે કે કેમ તે મોટી બેન્યને મોકલવો જોઈએ.અમે

આ રજૂઆત સિવાય કરી શકતા નથી.ચુકાદાઓનો એક સમૂહ ઉપરોક્ત અધિનિયમ હેઠળ છે જ્યારે અન્ય ચુકાદાઓ તમિલનાડુમાં કાયદા હેઠળ છે.શ્રી-લા-શિવપ્રકાશ પાંડરા સન્નધી અવરગલના કેસમાં (સુપ્રા) વઙ્ગીચેરુકુરુના કેસ (સુપ્રા) પર આ દરખાસ્તના સમર્થનમાં નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી હતી કે શીર્ષક પર દાવો પ્રતિબંધિત કરવામાં આવ્યો હતો.ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે તે કેસને આ આધાર પર અલગ પાડ્યો કે આંધ્રપ્રદેશ અધિનિયમ અને તમિલનાડુ અધિનિયમની જોગવાઈઓ અલગ છે.એકવાર ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે અભિપ્રાય લીધો છે કે આંધ્રપ્રદેશ કાયદાની જોગવાઈઓ તમિલનાડુ કાયદાની જોગવાઈઓથી અલગ છે, ત્યારે એવું ન કહી શકાય કે નિર્ણયોમાં કોઈ વિરોધાભાસ છે.ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચનો નિર્ણય આ અદાલત માટે બંધનકર્તા છે.આમ એવું માનવામાં આવશે કે ઉપરોક્ત કાયદાના સંદર્ભમાં ચુકાદાઓનો પ્રથમ સમૂહ લાગુ થશે જ્યારે તમિલનાડુમાં કાયદાઓના સંદર્ભમાં ચુકાદાઓનો બીજો સમૂહ લાગુ થશે.ઉલ્લેખનીય છે કે માલિકી હકનો દાવો પ્રતિબંધિત નથી તેવી રજૂઆતના સમર્થનમાં શ્રી વેણુગોપાલએ (૧૯૯૮) ધ મદ્રાસ લો જર્નલ રિપોર્ટ્સ ૭૨૨ માં નોંધાયેલા મદ્રાસ હાઈકોર્ટના પૂર્ણ પીઠના ચુકાદા પર પણ આધાર રાખ્યો હતો.

આમ આંધ્રપ્રદેશમાં આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કાયદા અનુસાર દીવાની અદાલતનો અધિકારક્ષેત્ર માત્ર ખોટી રજૂઆત, છેતરપિંડી અથવા પક્ષકારોની

મિલીભગતના કેસોમાં જ હશે.પ્રશ્ન હજુ પણ રહે છે કે શું ઉચ્ચ ન્યાયાલય તેના રિટ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને, દીવાની અદાલત સામે તેની સામેના દાવાની કાર્યવાહી કરવા અને મહેસૂલ વિભાગીય અધિકારી, તિરુપતિ સામે અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલ સાથે આગળ વધવા માટે પ્રતિબંધની રિટ જારી કરી શકતી હતી કે ન હોવી જોઈએ.એ યાદ રાખવું જોઈએ કે સિવિલ પ્રોસિજર કોડમાં પૂરતી જોગવાઈઓ છે, ખાસ કરીને આદેશ ૭ નિયમ ૧૧ અને આદેશ ૧૪ નિયમ ૨, જે સિવિલ કોર્ટને તેના પોતાના અધિકારક્ષેત્ર અને દાવાની જાળવણી અંગેના પ્રશ્નો નક્કી કરવાની સત્તા આપે છે.સિવિલ કોર્ટ એ નક્કી કરવા માટે પણ સક્ષમ છે કે તેની સામેનો દાવો એસ્ટોપલ અથવા રેઝ જુડિકેટના સિદ્ધાંતો પર પ્રતિબંધિત છે કે કેમ.

શ્રી વેણુગોપાલએ રજૂઆત કરી હતી કે સર્ટિફિકેટોરારી ઉપરાંત, આ પ્રથમ વખત છે જ્યારે ઉચ્ચ અદાલતે સિવિલ કોર્ટ સામે રિટ જારી કરી છે, જેમાં તેને તેની સામે દાખલ કરવામાં આવેલા દીવાની દાવા સાથે આગળ વધવા પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે સિવિલ પ્રોસિજર કોડમાં ફરિયાદને નકારી કાઢવા અને/અથવા જાળવણીક્ષમતાના પ્રશ્નો નક્કી કરવા અને તેના પોતાના અધિકારક્ષેત્રના મુદ્દાઓને પ્રારંભિક મુદ્દાઓ તરીકે અજમાવવા માટે વિસ્તૃત જોગવાઈઓ છે.શ્રી વેણુગોપાલએ રજૂઆત કરી હતી કે પૂર્વવર્તી સેટનો ખોટો ઉપયોગ થવાની અને મુકદ્દમાનો ગુણાકાર કરવાની પ્રચંડ સંભાવના

છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે જો આની મંજૂરી આપવામાં આવે, તો પ્રતિવાદી જે તેની સામે વચગાળાનો આદેશ પસાર કરવા માંગતો નથી, તે અદાલત સામે દાવાની સુનાવણી અને નિકાલ સાથે આગળ વધવા પર પ્રતિબંધની રિટ માંગશે.શ્રી વેણુગોપાલએ રજૂઆત કરી હતી કે તેના પરિણામો દૂરગામી હશે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે જો આની મંજૂરી આપવામાં આવે તો, એક રાજ્યમાં ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા બીજા રાજ્યમાં દાવાની સુનાવણી સામે પ્રતિબંધની રિટ જારી કરી શકાય છે, જો કે સમન્સ આપવામાં આવે અથવા તે રાજ્યમાં વચગાળાના આદેશો પ્રાપ્ત થાય, જેથી કાર્યવાહીના કારણનો એક ભાગ ભૂતપૂર્વ રાજ્યમાં ઊભો થાય.આ રજૂઆતના સમર્થનમાં તેમણે નવીનચંદ્ર એન. મજુઠિયા વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને ૨૦૦૦ (૭) એસસીસી ૬૪૦માં નોંધાયેલા અન્ય કેસ પર આધાર રાખ્યો હતો.

શ્રી વેણુગોપાલએ આ અદાલતને ૧૯૬૬ (૩) એસસીઆર ૭૭૯માં નોંધાયેલો મિરાજકર વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્યનો કેસ બતાવ્યો હતો.આ કેસમાં ઉચ્ચ અદાલતે તેની સામેની સુનાવણીની કાર્યવાહીનું પ્રકાશન બંધ કરી દીધું હતું.ભારતના બંધારણની કલમ ૩૨ હેઠળ એક રિટ દાખલ કરવામાં આવી હતી જેમાં તે આદેશની માન્યતાને આ આધાર પર પડકારવામાં આવી હતી કે તે ભારતના બંધારણની કલમ ૧૯ (૧) (એ) હેઠળ મૂળભૂત અધિકારોનું ઉલ્લંઘન કરે છે.બહુમતી દ્વારા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે જો ન્યાયિક ટ્રિબ્યુનલ કોઈ

આદેશ આપે છે, જે તેને આપવાનો અધિકારક્ષેત્ર ધરાવે છે, તો તે આદેશ મૂળભૂત અધિકારનું ઉલ્લંઘન કરી શકતો નથી.એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે જો ટ્રિબ્યુનલ પાસે તેની સમક્ષ મુકદ્દમા કરાયેલી બાબતોનો નિર્ણય કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર હોય તો આદેશ ટ્રિબ્યુનલના અધિકારક્ષેત્રમાં આવે છે.એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી ટ્રિબ્યુનલ જો કાયદાની અરજીમાં ભૂલ કરે તો તે અધિકારક્ષેત્ર વિના કાર્ય કરતું નથી.એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે જો ન્યાયિક આદેશ ખોટો હોય તો આદેશથી વ્યથિત કોઈપણ વ્યક્તિ, એક અજાણી વ્યક્તિ પણ, અપીલ દાખલ કરી શકે છે.એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે અધિકારક્ષેત્રના અસ્તિત્વ તેમજ આદેશની માન્યતા અને ઔચિત્ય વિશેનો પ્રશ્ન રિટ કાર્યવાહીમાં ઉઠાવી શકાતો નથી.શ્રી વેણુગોપાલએ આઈ. એસ. લુહા વિરુદ્ધ શ્રીમતીના કેસમાં મદ્રાસ હાઈકોર્ટના તર્કપૂર્ણ ચુકાદા પર પણ આધાર રાખ્યો હતો. હરિ અને અન્યોએ AIR (૧૯૬૨) મદ્રાસ ૪૫૮ માં અહેવાલ આપ્યો હતો જેમાં એવું માનવામાં આવ્યું છે કે કલમ ૨૨૬ ઉચ્ચ અદાલતને ગૌણ અદાલતના આદેશોને રદ કરવાના અધિકારક્ષેત્ર સાથે પહેરતી નથી.એવું માનવામાં આવ્યું છે કે અપીલ અથવા પુનરાવર્તન માટે સંવેદનશીલ આદેશોને પ્રમાણપત્રની રિટ અથવા પ્રતિબંધની રિટ દ્વારા રદ કરી શકાતા નથી જે ગૌણ અદાલતને તેની સમક્ષની કોઈપણ બાબતમાં અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવા માટે આગળ વધવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે અથવા પ્રતિબંધિત કરે છે.એવું માનવામાં આવ્યું છે કે રિટ જારી કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર વેશમાં અપીલનો ઝભ્ભો

નથી.એવું માનવામાં આવ્યું છે કે કલમ ૨૨૬ હેઠળનું અધિકારક્ષેત્ર એક મૂળ અધિકારક્ષેત્ર છે જે અપીલ અધિકારક્ષેત્રથી તદ્દન અલગ અને અલગ છે.

શ્રી વેણુગોપાલએ ૧૯૯૫ (૫) એસ. સી. સી. ૭૧૬માં નોંધાયેલા યુ. પી. સેલ્સ ટેક્સ સર્વિસ એસોસિએશન વિરુદ્ધ ટેક્સેશન બાર એસોસિએશનના કેસ પર પાછા આધાર રાખ્યો હતો.આ કેસમાં એવું માનવામાં આવ્યું છે કે પ્રતિબંધની રિટ ત્યારે જ જારી કરી શકાય છે જ્યારે નીચલી અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલ (એ) અધિકારક્ષેત્ર વિના અથવા તેનાથી વધુ કાર્યવાહી કરવા માટે આગળ વધે છે, (બી) કુદરતી ન્યાયના નિયમોનું ઉલ્લંઘન કરવા માટે આગળ વધે છે, (સી) કાયદા હેઠળ કાર્ય કરવા માટે આગળ વધે છે જે પોતે સત્તાથી બહાર અથવા ગેરબંધારણીય છે, અથવા (ડી) મૂળભૂત અધિકારોનું ઉલ્લંઘન કરવા માટે આગળ વધે છે.

શ્રી વેણુગોપાલ ખૂબ જ વાજબી રીતે આ અદાલતના ધ્યાન પર ધ ફેલિકા ડબવાલી ટ્રાન્સપોર્ટ કંપની પ્રા. લિ. નો કેસ લાવ્યા હતા. લિમિટેડ વિરુદ્ધ મદન લાલે ૧૯૭૭ (૨) એસ. સી. સી. ૪૩૫માં અહેવાલ આપ્યો હતો, જેમાં કોર્ટે ગેરકાયદેસર રીતે કામ કર્યું હોવાના આધારે ચુકાદા સામે પ્રમાણપત્રની રિટ જારી કરવામાં આવી હતી અને રેકૉર્ડની સામે સ્પષ્ટ ભૂલ હતી.જો કે એ નોંધવું જોઈએ કે આ કિસ્સામાં, કયા સંજોગોમાં પ્રમાણપત્ર અથવા પ્રતિબંધની રિટ જારી કરી

શકાય તે અંગે કોઈ ચર્ચા નથી.તેમણે એ. આઈ. આર. (૧૯૬૩) અલ્હાબાદ જજ્ઞમાં નોંધાયેલા છેદી લાલ ગુપ્તા અને અન્યો વિરુદ્ધ મોહમ્મદ સત્તારના કેસ તરફ પણ વાજબી રીતે ધ્યાન દોર્યું હતું, જેમાં એવો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો કે હાઈકોર્ટ દ્વારા અગાઉ ટ્રેડમાર્કના ઉલ્લંઘન માટે દાવો કરવામાં આવ્યો હતો અને તેથી ટ્રેડમાર્ક અધિનિયમની કલમ ૭૩ના આધારે માત્ર અલ્હાબાદના જિલ્લા ન્યાયાધીશની અદાલતમાં જ દાખલ કરી શકાય છે.જો કે એ નોંધવું આવશ્યક છે કે આ કેસમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે પ્રતિબંધની રિટ સિવિલ પ્રોસિજર કોડના આદેશ ૭ નિયમ ૧૦ હેઠળ યોગ્ય અદાલતમાં રજૂઆત માટે ફરિયાદ પરત કરવાથી ટ્રાયલ કોર્ટને અટકાવતી નથી.

બીજી બાજુ શ્રી મિશ્રાએ રજૂઆત કરી હતી કે ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ ભારતના બંધારણના ભાગ III દ્વારા આપવામાં આવેલા કોઈપણ અધિકારોના અમલીકરણ માટે અથવા અન્ય કોઈ હેતુ માટે જારી કરી શકાય તેવી કોઈપણ વિશેષાધિકાર રિટ માટે રિટ કોર્ટ જે શક્તિનો ઉપયોગ કરી શકે છે તેના સંદર્ભમાં કોઈ ભેદભાવ કરતું નથી.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે વિવાદની પ્રકૃતિ અને તે કયા તબક્કે અસરકારક બની શકે છે તેના આધારે આદેશ, પ્રતિબંધ અને પ્રમાણપત્રનો ઉપયોગ સમાન રીતે કરવામાં આવે છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે પ્રમાણપત્ર એ અદાલતમાં કાર્યવાહીને સંબોધતી રિટ છે અને તેમાં આદેશ પસાર

કરવામાં આવ્યો હતો જ્યારે પ્રતિબંધ ગોણ અદાલત અથવા અન્ય કોઈપણ ન્યાયિક અથવા અર્ધ-ન્યાયિક અધિકારીઓને નિર્દેશિત કરવામાં આવ્યો હતો.

શ્રી મિશ્રાએ રજૂઆત કરી હતી કે તાત્કાલિક કેસ એ હતો કે જ્યાં ઉપરોક્ત અધિનિયમ હેઠળ ચોક્કસ બારના હાથમાં દાવો કરવામાં આવી રહ્યો હતો અને તેમ છતાં દાવો ફરીથી ન્યાયિક કાર્યવાહી દ્વારા ફટકારવામાં આવ્યો હતો.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે તમામ મુદ્દાઓ સક્ષમ અર્ધ-ન્યાયિક સત્તાવાળાઓ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા અને મુકદ્દમાના અગાઉના રાઉન્ડમાં હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ અને આ માનનીય કોર્ટ દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે દીવાની અદાલતે મુકદ્દમા સાથે મનોરંજન અને કાર્યવાહીમાં અધિકારક્ષેત્ર વિના કામ કર્યું છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે નીચલી અદાલત હાઈકોર્ટ અને આ માનનીય અદાલતના ચુકાદાના તારણોને પાર કરી શકતી નથી.શ્રી મિશ્રાએ રજૂઆત કરી હતી કે પ્રાથમિક નિયમ એ છે કે પ્રતિબંધની રિટ અદાલતને જારી કરવામાં આવે છે જે એક સત્તા પણ છે અને તે અદાલતને જારી કરવામાં આવે છે તેથી તે એવી વ્યક્તિઓ અથવા સત્તાવાળાઓને પણ જારી કરવામાં આવે છે જેઓ ન્યાયિક અથવા અર્ધ-ન્યાયિક સત્તાઓનો ઉપયોગ કરે છે.આ રજૂઆતના સમર્થનમાં કે ઉચ્ચ અદાલત પાસે નિર્દેશો અથવા આદેશો અથવા રિટ જારી કરવાની સત્તા છે, જેમાં હેબિયસ કોર્પસ, મેન્ડમસ, પ્રોહિબિશન, ક્વો વોરન્ટો અને સર્ટિઓરારીની પ્રકૃતિના

રિટનો સમાવેશ થાય છે.શ્રી મિશ્રાએ (૧૯૫૫) એસસીઆર ૧૧૦૪માં નોંધાયેલા હરિ વિષ્ણુ કામથ વિરુદ્ધ સૈયદ અહમદ ઇશાકના કેસ પર આધાર રાખ્યો હતો.આ કેસમાં પ્રશ્ન એ હતો કે શું ચૂંટણી ટ્રિબ્યુનલ કાર્યાત્મક અધિકારી બન્યા પછી તેની સામે પ્રમાણપત્રની રિટ જારી કરી શકાય છે.એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે બંધારણનો ઇશદો ઉચ્ચ અદાલતને યોગ્ય રિટ અને નિર્દેશો જારી કરીને ટ્રિબ્યુનલના નિર્ણયોની દેખરેખ રાખવાની સત્તા આપવાનો હતો અને તે સત્તાના ઉપયોગને ફોર્મ અને પ્રક્રિયાની તકનીકી વિચારણા દ્વારા હરાવી શકાતો નથી.એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે ઉચ્ચ અદાલતોએ જોકે એવા સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવું જોઈએ જે આવા અધિકારક્ષેત્રની કવાયતને નિયંત્રિત કરે છે.એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે પ્રમાણપત્રની રિટ જારી કરી શકાય તે પહેલાં રેકૉર્ડની સપાટી પર સ્પષ્ટ ભૂલ હોવી જોઈએ.નીચેના કિસ્સાઓમાં અવલોકનો મંજૂરી સાથે ટાંકવામાં આવ્યા હતા:

"રેક્સ વિ. નોર્થઅમ્બરલેન્ડ વળતર અપીલ ટ્રિબ્યુનલનો નિર્ણય; ભૂતપૂર્વ પક્ષ શો ([૧૯૫૧] ૧ કે. બી. ૭૧૧) ને અપીલમાં લેવામાં આવ્યો હતો, અને રેક્સ વિ. નોર્થઅમ્બરલેન્ડ કોમ્પેન્સેશન અપીલ ટ્રિબ્યુનલમાં અપીલ કોર્ટ દ્વારા તેને સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું; એક્સ પાર્ટી શો ([૧૯૫૨] ૧ કે. બી. ૩૩૮).કાયદાની ભૂલને પ્રમાણપત્ર આપવા માટેનો આધાર

ગણાવતા, વિજ્ઞાન ન્યાયાધીશોએ ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે તે રેકૉર્ડની સામે સ્પષ્ટ હોવું જોઈએ.કેનિંગ, એલ. જે. જેમણે વ્યાપક અને સામાન્ય શબ્દોમાં સત્તા દર્શાવી હતી તેમણે અવલોકન કર્યું:

"એવું જોવામાં આવ્યું હશે કે તમામ કેસોમાં એક જ નિયમનકારી નિયમ છે:જો ભૂલ રેકૉર્ડની સામે દેખાય તો જ કાયદાની ભૂલ માટેના નિર્ણયને રદ કરવા માટે પ્રમાણપત્ર ઉપલબ્ધ છે.

મોરિસ, એલ. જે. દ્વારા આ સ્થિતિનો સારાંશ આ રીતે આપવામાં આવ્યો હતો:

"તે સ્પષ્ટ છે કે પ્રમાણપત્ર વેશમાં અપીલના ઝલ્મો તરીકે જારી કરશે નહીં.તે કાર્યવાહીમાં ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાની ફરીથી સુનાવણી માટે આદેશ અથવા નિર્ણય લાવવા માટે નથી.તે કાયદાની ભૂલને સુધારવા માટે અસ્તિત્વમાં છે જ્યાં આદેશ અથવા નિર્ણય, અથવા અનિયમિતતા, અથવા અધિકારક્ષેત્રની ગેરહાજરી અથવા અતિશયતાના ચહેરા પર જાહેર કરવામાં આવે છે.

વીરપ્પા પિલ્લઈ વિરુદ્ધ રમણ એન્ડ રમણ લિમિટેડ અને અન્યો ([૧૯૫૨] એસ. સી. આર. ૫૮૩) માં, આ અદાલત દ્વારા એવું

નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું કે કલમ ૨૨૬ હેઠળ રિટ "ગંભીર કેસોમાં જારી થવી જોઈએ જ્યાં ગૌણ ટ્રિબ્યુનલ્સ અથવા સંસ્થાઓ અથવા અધિકારીઓ સંપૂર્ણપણે અધિકારક્ષેત્ર વિના, અથવા તેનાથી વધુ, અથવા કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું ઉલ્લંઘન કરે છે, અથવા તેમનામાં નિહિત અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવાનો ઇનકાર કરે છે, અથવા રેકૉર્ડની સામે સ્પષ્ટ ભૂલ છે".ટી. સી. બસપ્પા વિરુદ્ધ ટી. નાગપ્પા ([૧૯૫૫] એસ. સી. આર. ૨૫૦) માં કાયદો આ રીતે જણાવવામાં આવ્યો હતો:

"નિર્ણય અથવા નિર્ણયમાં ભૂલ પોતે પણ 'પ્રમાણપત્ર' ની રિટ માટે જવાબદાર હોઈ શકે છે પરંતુ તે કાર્યવાહીની સામે સ્પષ્ટ ભૂલ હોવી જોઈએ, દા. ત., જ્યારે તે સ્પષ્ટ અજ્ઞાનતા અથવા કાયદાની જોગવાઈઓની અવગણના પર આધારિત હોય.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, તે પેટન્ટની ભૂલ છે જેને 'પ્રમાણપત્ર' દ્વારા સુધારી શકાય છે પરંતુ માત્ર ખોટો નિર્ણય નથી.

શ્રી મિશ્રાએ ૧૯૯૪ (૩) એસ. સી. સી. ૩૫૭માં નોંધાયેલા ભારત સંઘ અને અન્યો વિરુદ્ધ ઉપેન્દ્ર સિંહના કેસ પર પણ આધાર રાખ્યો હતો.આ કેસમાં સેન્ટ્રલ એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ટ્રિબ્યુનલે શિસ્તની કાર્યવાહીમાં ઘડવામાં આવેલા

આરોપોની ચોકસાઈની તપાસ કરી હતી.એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે ટ્રિબ્યુનલનું અધિકારક્ષેત્ર કલમ ૨૨૬ હેઠળ હાઈકોર્ટના અધિકારક્ષેત્ર સમાન હતું.તે પછી એવું માનવામાં આવ્યું છે કે:

"૪..... પ્રતિબંધની રિટ ત્યારે જ જારી કરવામાં આવે છે જ્યારે પેટન્ટમાં અધિકારક્ષેત્રનો અભાવ હોય.એ વાત સાચી છે કે કલમ ૨૨૬ હેઠળ કામ કરતી ઉચ્ચ અદાલત યુનાઈટેડ કિંગડમમાં પ્રમાણપત્ર, પ્રતિબંધ અને આદેશ જેવી વિશેષાધિકાર રિટ બહાર પાડવા માટે લાગુ થતા તકનીકી નિયમોથી બંધાયેલી નથી, તેમ છતાં ઉપરોક્ત રિટને લાગુ પડતા મૂળભૂત સિદ્ધાંતો અને ધોરણોને ધ્યાનમાં રાખવા જોઈએ, જેમ કે આ અદાલતે ટી. સી. બસપ્પા વિરુદ્ધ ટી. નાગપ્પા ((૧૯૫૫) ૧ એસસીઆર ૨૫૦ માં અવલોકન કર્યું હતું: AIR ૧૯૫૪ SC ૪૪૦).બંધારણીય બેન્ચ વતી બોલતા મુખર્જી, જે. દ્વારા અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

"આપણા બંધારણની કલમ ૩૨ અને ૨૨૬માં વપરાયેલી ભાષા ખૂબ જ વ્યાપક છે અને સર્વોચ્ચ અદાલત તેમજ ભારતની તમામ ઉચ્ચ અદાલતોની સત્તાઓ મૂળભૂત અધિકારોના અમલીકરણ માટે અને ઉચ્ચ અદાલતોના

કિસ્સામાં અન્ય હેતુઓ માટે પણ જરૂરી ગણી શકાય તેવી 'હેબિયસ કોર્પસ, મેન્ડમસ, ક્વો વોરન્ટો, પ્રોહિબિશન અને સર્ટિઓરારી' ની પ્રકૃતિમાં રિટ સહિત આદેશો, રિટ અને નિર્દેશો જારી કરવા સુધી વિસ્તરે છે.આપણા બંધારણની સ્પષ્ટ જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને આપણે હવે પ્રારંભિક ઇતિહાસ અથવા અંગ્રેજી કાયદામાં આ રિટની પ્રક્રિયાગત તકનીકીઓ તરફ પાછું જોવાની જરૂર નથી, ન તો અંગ્રેજી ન્યાયાધીશો દ્વારા ચોક્કસ કિસ્સાઓમાં વ્યક્ત કરવામાં આવેલા કોઈ મતભેદ અથવા અભિપ્રાયમાં ફેરફારથી દમન અનુભવવાની જરૂર છે.જ્યાં સુધી આપણે અંગ્રેજી કાયદામાં આવી રિટ મંજૂર કરવાની બાબતમાં અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગને નિયંત્રિત કરતા વ્યાપક અને મૂળભૂત સિદ્ધાંતોનું પાલન કરીએ ત્યાં સુધી આપણે તમામ યોગ્ય કેસોમાં અને યોગ્ય રીતે 'પ્રમાણપત્ર' ની પ્રકૃતિમાં આદેશ આપી શકીએ છીએ અથવા રિટ જારી કરી શકીએ છીએ.

૫. કાયદાના આ નિવેદનને સાત ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે ઉજ્જમબાઈ વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય કેસમાં સ્પષ્ટપણે સમર્થન આપ્યું હતું. (AIR ૧૯૬૨ SC ૧૬૨૧,૧૬૨૫) આ કહેવતનું કારણ

સ્વયં સ્પષ્ટ છે.જો આપણે અંગ્રેજી કાયદામાં આવી રિટ મંજૂર કરવાની બાબતમાં અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગને નિયંત્રિત કરતા વ્યાપક અને મૂળભૂત સિદ્ધાંતોનું પાલન ન કરીએ, તો અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ દિશાહીન અને માર્ગદર્શિત બની જાય છે; તે મનસ્વી અને તરંગી બની જાય છે.અભિગમમાં કોઈ એકરૂપતા રહેશે નહીં અને અધિકારક્ષેત્ર વ્યક્તિગત બનવાનું જોખમ રહેશે.અધિકારક્ષેત્રના પરિમાણો ન્યાયાધીશથી ન્યાયાધીશ અને અદાલતથી અદાલતમાં અલગ અલગ હશે.

(ભાર આપવામાં આવ્યો છે)

શ્રી મિશ્રાએ શ્રીમતીના કેસ પર પણ આધાર રાખ્યો હતો. ઉચ્ચ બાઈ વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્યનો અહેવાલ ૧૯૬૩ (૧) એસસીઆર ૭૭૮ માં આપવામાં આવ્યો હતો.આ કિસ્સામાં પ્રશ્ન એ હતો કે શું ભારતના બંધારણની કલમ ૩૨ હેઠળની રિટ પિટિશન માન્ય અધિનિયમ હેઠળ વેચાણવેરાના અધિકારી દ્વારા કરવામાં આવેલા મૂલ્યાંકન સામે જાળવવા યોગ્ય છે.બહુમતીએ એવું માન્યું હતું કે રિટ પિટિશન જાળવવા યોગ્ય નથી.આ કેસમાં જે. ઐયર દ્વારા નીચે પ્રમાણે ઠરાવવામાં આવ્યો છે:

"હવે, હું વિવાદાસ્પદ વિસ્તાર પર આવું છું.કાયદાની જોગવાઈને અનુસરીને તેના અધિકારક્ષેત્રની નિઃશંક કવાયતમાં અર્ધ-ન્યાયિક

સત્તા દ્વારા કરવામાં આવેલા આદેશના સંદર્ભમાં શું સ્થિતિ છે જે સ્વીકૃત રીતે સત્તાની અંદર છે?પહેલા અધિકારક્ષેત્રની વિભાવનાને સ્પષ્ટ કરવી જરૂરી છે.ન્યાયક્ષેત્રનો અર્થ થાય છે નિર્ણય લેવાની સત્તા.જ્યારે પણ ન્યાયિક અથવા અર્ધ-ન્યાયિક ટ્રિબ્યુનલને તેના પર નિર્ણય આપવાના હેતુથી કાયદા અથવા હકીકતના પ્રશ્નની તપાસ કરવાની સત્તા આપવામાં આવે છે અથવા તેની જરૂર પડે છે, ત્યારે તેના તારણો પર કોલેટરલી અથવા પ્રમાણપત્ર માટેની અરજી પર મહાભિયોગ ચલાવી શકાતો નથી પરંતુ અપીલ પર ઉલટાવી ન શકાય ત્યાં સુધી બંધનકર્તા હોય છે.જ્યાં અર્ધ-ન્યાયિક સત્તાધિકારી પાસે કોઈ બાબત નક્કી કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર હોય, ત્યાં તે કાયદામાં કે હકીકતમાં ખોટા નિષ્કર્ષ પર આવીને તેનો અધિકારક્ષેત્ર ગુમાવતો નથી.ટ્રિબ્યુનલ પાસે અધિકારક્ષેત્ર છે કે કેમ તે પ્રશ્ન તે હકીકતોના સત્ય અથવા અસત્ય પર આધાર રાખતો નથી કે જેમાં તેણે તપાસ કરવાની છે, અથવા આ તથ્યો પરના તેના તારણોની શુદ્ધતા પર આધાર રાખતો નથી, પરંતુ તેમની પ્રકૃતિ પર આધાર રાખે છે, અને તે "તપાસના પ્રારંભમાં, નિષ્કર્ષ પર નહીં" નક્કી કરી શકાય છે.(રેક્સ વિ. બોલ્ટન ([૧૮૪૧] ૧ ક્યૂ. બી. ૬૬,૭૪.)).આમ, હોદ્દાની ખોટ માટે વળતર માટેના દાવાઓ નક્કી કરવા માટે સશક્ત ટ્રિબ્યુનલને

વળતરના માપ અને હોદ્દાની મુદતને લગતા કાયદા અને હકીકતના તમામ પ્રશ્નો નક્કી કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર હોય છે, અને તે તેમાંથી કોઈ પણ પ્રશ્નને ખોટી રીતે નક્કી કરીને તેના અધિકારક્ષેત્રને વટાવી જતું નથી, પરંતુ તેને ખોટી બરતરફી માટે પુનઃસ્થાપન અથવા નુકસાન માટેના દાવાને સ્વીકારવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી, અને જો તે આવી શરતોમાં આદેશ આપે તો તે તેના અધિકારક્ષેત્રને વટાવી જશે, કારણ કે તે બાબતો પર કોઈ પણ નિર્ણય આપવાની તેની પાસે કોઈ કાનૂની સત્તા નથી.જો ટ્રિબ્યુનલની રચના અયોગ્ય રીતે કરવામાં આવે અથવા તે તપાસની કેટલીક આવશ્યક પ્રારંભિક બાબતોનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ જાય તો તેમાં અધિકારક્ષેત્રનો અભાવ હોઈ શકે છે.પરંતુ તે કોઈ પણ પ્રશ્નના ખોટા નિર્ધારણને આધારે તેના નિર્ણયને આધારે તેના અધિકારક્ષેત્રને ઓળંગી જતું નથી કે જેને તે નિર્ધારિત કરવા માટે સશક્ત છે અથવા જરૂરી છે (એટલે કે,).

.....ન્યાયિક અધિનિયમ અથવા નિર્ણયની લાક્ષણિકતા એ છે કે તે બંધનકર્તા છે, પછી ભલે તે સાચું હોય કે ખોટું.ન્યાયિક અથવા અર્ધ-ન્યાયિક સંસ્થા દ્વારા કરવામાં આવેલી કાયદાની ભૂલ અથવા હકીકત, સામાન્ય રીતે, અપીલ સિવાય અન્યથા મહાભિયોગ લાવી શકાતી નથી, સિવાય કે ખોટો નિર્ણય

એવી બાબત સાથે સંબંધિત હોય કે જેના પર તે સંસ્થાના અધિકારક્ષેત્રનો આધાર હોય.આ સિદ્ધાંતો માત્ર નીચલી અદાલતોના તારણોને જ નહીં પરંતુ ન્યાયિક ક્ષમતામાં કામ કરતી હોવાનું માનવામાં આવતી વહીવટી સંસ્થાઓના તારણોને પણ સંચાલિત કરે છે.આવી સંસ્થાઓને તેમના અધિકારક્ષેત્રની મર્યાદામાં ભૂલ કરવાની સત્તા આપવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવે છે; અને જો તેઓ તે મર્યાદામાં રહે તો, અપીલ પર અલગ ન કરવામાં આવે ત્યાં સુધી તેમના નિર્ણયોને માન્ય તરીકે સ્વીકારવા જોઈએ.આવા નિર્ણયો પર રેઝ જુડિકાટાનો સિદ્ધાંત પણ લાગુ કરવામાં આવ્યો છે.

સત્તાવાળાઓના આધારે એ સ્પષ્ટ છે કે સર્વોચ્ચ અદાલત અને ઉચ્ચ અદાલતો પાસે પ્રતિબંધની રિટ સહિત રિટ જારી કરવાની સત્તા છે.પ્રતિબંધની રિટ સામાન્ય રીતે ત્યારે જ જારી કરવામાં આવે છે જ્યારે નીચલી અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલ (એ) અધિકારક્ષેત્ર વિના અથવા તેનાથી વધુ કાર્ય કરવા માટે આગળ વધે છે, (બી) કુદરતી ન્યાયના નિયમોનું ઉલ્લંઘન કરવા માટે આગળ વધે છે, (સી) કાયદા હેઠળ કાર્ય કરવા માટે આગળ વધે છે જે પોતે સત્તાથી બહાર અથવા ગેરબંધારણીય છે, અથવા (ડી) મૂળભૂત અધિકારોનું ઉલ્લંઘન કરવા માટે આગળ વધે છે.આવી સત્તાના ઉપયોગને નિયંત્રિત કરતા સિદ્ધાંતોનું કડક પાલન કરવું

આવશ્યક છે.પ્રતિબંધની રિટ માત્ર દુર્લભતમ કિસ્સાઓમાં જ જારી થવી જોઈએ.આવી રિટ બહાર પાડતી વખતે સર્વોચ્ચ ક્રમની ન્યાયિક શાખાઓનો ઉપયોગ કરવો પડે છે.તે યાદ રાખવું જોઈએ કે રિટ અધિકારક્ષેત્ર એ મૂળ અધિકારક્ષેત્ર છે જે અપીલ અધિકારક્ષેત્રથી અલગ છે.અપીલને રિટના રૂપમાં છૂપાવવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, આ શક્તિનો ઉપયોગ "વેશમાં અપીલના ઝભ્ભો તરીકે" કરવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી.આવી સત્તાનો હળવો ઉપયોગ ગૌણ અદાલતની ગરિમા અને અખંડિતતાને નબળી પાડશે અને અસ્તવ્યસ્ત પરિણામો તરફ પણ દોરી શકે છે.તે ગૌણ અદાલતના વિશ્વાસને નબળી પાડશે.એવી દલીલ પણ કરવામાં આવી ન હતી કે સિવિલ કોર્ટમાં અધિકારક્ષેત્રનો સંપૂર્ણ અભાવ હતો.તે નકારી શકાય નહીં કે સિવિલ કોર્ટ, જેની સામે દાવો પેઝિંગ હતો, તેને દાવાની જાળવણીક્ષમતા પર નિર્ણય લેવાની અને તેના અધિકારક્ષેત્રના પ્રશ્નો પર નિર્ણય લેવાની સત્તા હતી.સિવિલ કોર્ટને એ નક્કી કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર હતો કે શું દાવો ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૧૪ દ્વારા અથવા રેઝ જુડિકાટા/એસ્ટોપલના સિદ્ધાંતો પર પ્રતિબંધિત છે કે કેમ.આમ જ્યાં સુધી કોઈ ખૂબ જ નક્કર અથવા મજબૂત કારણ ન હોય ત્યાં સુધી ઉચ્ચ અદાલતે સક્ષમ અધિકારક્ષેત્રની અદાલતને આ પ્રશ્નોના નિર્ણય લેવાથી અટકાવવી ન જોઈતી હતી.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો ઉચ્ચ અદાલતે આ પ્રશ્નોના નિર્ણય માટે દીવાની અદાલતના અધિકારક્ષેત્રને છીનવી ન લેવું જોઈએ.વિવાદિત ચુકાદામાં સિવિલ કોર્ટને આ પ્રશ્નોના નિર્ણય લેવાની

મંજૂરી કેમ ન આપવામાં આવી તે અંગે કોઈ કારણ આપવામાં આવ્યું નથી, ઘણું ઓછું નક્કર અથવા મજબૂત કારણ આપવામાં આવ્યું છે.વિવાદિત ચુકાદામાં એવું નથી જણાવવામાં આવ્યું કે દીવાની અદાલતે અધિકારક્ષેત્ર વિના અથવા તેનાથી વધુ કાર્યવાહી કરી હતી અથવા તેણે કુદરતી ન્યાયના નિયમોનું ઉલ્લંઘન કરીને કાર્યવાહી કરી હતી અથવા તેણે કાયદા હેઠળ કાર્યવાહી કરી હતી જે સત્તાથી બહાર અથવા ગેરબંધારણીય હતી અથવા મૂળભૂત અધિકારોનું ઉલ્લંઘન કરીને કાર્યવાહી કરવા માટે આગળ વધી હતી.વિવાદિત ચુકાદો એ સૂચવતો નથી કે ઉચ્ચ અદાલતે સિવિલ કોર્ટને દાવાની જાળવણીક્ષમતા અથવા તેના પોતાના અધિકારક્ષેત્રના પ્રશ્નો પર નિર્ણય લેવાની મંજૂરી કેમ ન આપી.વિવાદિત ચુકાદો એ સૂચવતો નથી કે સિવિલ કોર્ટને તે નક્કી કરવાની મંજૂરી કેમ ન આપવામાં આવે કે દાવો ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૧૪ના આધારે અથવા રેઝ જુડિકાટા/એસ્ટોપલના સિદ્ધાંતો પર પ્રતિબંધિત હતો કે કેમ.યાદ રાખવું જોઈએ કે જ્યારે સક્ષમ અધિકારક્ષેત્રની અદાલત તેની સમક્ષની બાબતોને યોગ્ય કે ખોટી રીતે નક્કી કરી રહી હોય ત્યારે કોઈ મૂળભૂત અધિકારનું ઉલ્લંઘન થતું નથી.

આ પરિસ્થિતિનો સામનો કરતા શ્રી મિશ્રાએ રજૂઆત કરી હતી કે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા લેખિત નિવેદનમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે દાવો યોગ્ય નથી અને તેને ન્યાયિક

કાર્યવાહી/પ્રતિબંધના સિદ્ધાંતો પર પ્રતિબંધિત કરવામાં આવ્યો છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે આ મુદ્દાઓ હોવા છતાં દીવાની અદાલત સમક્ષ વિનંતી કરવામાં આવી હોવા છતાં પ્રતિવાદીઓને દાવાની જમીનને અલગ પાડવા પર પ્રતિબંધ મૂકતો વચગાળાનો મનાઈ હુકમ જારી કરવામાં આવ્યો હતો.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે સિવિલ કોર્ટે આ રીતે અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કર્યો હતો જ્યારે તેની પાસે સ્પષ્ટ રીતે કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નહોતું.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે આ સંજોગોમાં જ પ્રતિવાદીઓએ હાઈકોર્ટ સમક્ષ રિટ અરજીઓ દાખલ કરી હતી.આ રજૂઆત પર શ્રી વેણુગોપાલએ અમને ધ્યાન દોર્યું હતું કે વચગાળાનો મનાઈ હુકમ આપતી વખતે દીવાની અદાલતે દાવાની જાળવણીના પ્રશ્નને પ્રથમ દૃષ્ટિએ ધ્યાનમાં લીધો હતો.શ્રી વેણુગોપાલએ એ તરફ પણ ધ્યાન દોર્યું હતું કે પ્રતિવાદીઓએ વચગાળાના મનાઈ હુકમ આપવાના આદેશ સામે અપીલ દાખલ કરી હતી.એવું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે અપીલ પણ પ્રથમ દૃષ્ટિએ દાવો જાળવવા યોગ્ય હોવાનું મानीને ફગાવી દેવામાં આવી છે.શ્રી મિશ્રા આ હકીકતોને નકારી શક્યા નહીં.આ હકીકતો સૂચવે છે કે પ્રતિબંધની રિટની મંજૂરી દ્વારા પરિણામ કેટલું અસ્તવ્યસ્ત બન્યું છે.વિવાદિત ચુકાદો સિવિલ કોર્ટને દાવો આગળ વધારવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે.આમ દાવો અનિશ્ચિત સમય માટે સિવિલ કોર્ટની નિષ્ક્રિય ફાઇલ પર રહેશે.જો કે, સિવિલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલ વચગાળાનો હુકમ, જે અપીલ કોર્ટ દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવ્યું છે, તે ચાલુ રહેશે.યાદ રાખવું જોઈએ કે વિવાદિત ચુકાદામાં આ આદેશોનો કોઈ સંદર્ભ નથી

અને તે આદેશોને રદ કરતી પ્રમાણપત્રની કોઈ રિટ જારી કરવામાં આવી નથી.અંતિમ પરિણામ એ હશે કે દાવો આગળ વધી શકતો નથી છતાં સામાવાળા વચગાળાના આદેશ દ્વારા અનિશ્ચિત સમય માટે પ્રતિબંધિત રહેવાનું ચાલુ રાખશે.આ પરિસ્થિતિનો સામનો કરતા શ્રી મિશ્રાએ રજૂઆત કરી હતી કે આ અદાલતે તેની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને વચગાળાના આદેશને રદ કરવો જોઈએ.શ્રી મિશ્રાએ રજૂઆત કરી હતી કે આ અદાલત દ્વારા અનુસરવામાં આવેલો આ ન્યાયી અને સાચો માર્ગ છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે આ અદાલતે વિવાદિત આદેશમાં દખલ ન કરવી જોઈએ કારણ કે પ્રતિવાદીઓને બીજી વખત મુકદ્દમાનો સંપૂર્ણ રાઉન્ડ પસાર કરવા માટે દબાણ કરવું નિર્રથક રહેશે જ્યારે પક્ષકારો વચ્ચેના તમામ પ્રશ્નો, શીર્ષકના પ્રશ્નો સહિત, અગાઉના રાઉન્ડમાં નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા.

અમે હરીફ રજૂઆતોને ધ્યાનમાં લીધી છે.શ્રી મિશ્રાની રજૂઆત સ્વીકારવી શક્ય નથી કે આ અદાલતે વચગાળાના આદેશોને રદ કરવા જોઈએ.તે આદેશો આ અદાલત સમક્ષ નથી અને આ અદાલત આદેશોની તપાસ કર્યા વિના પણ સક્ષમ અધિકારક્ષેત્રની અદાલતો દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશોને આંખ આડા કાન કરીને રદ કરી શકતી નથી.આમ ધાર્યા વિના, એમ ધારીને પણ કે દાવો ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૧૪ના આધારે અથવા અમારા મતે ન્યાયવ્યવસ્થા/અવરોધના સિદ્ધાંતોના આધારે ટકાવી રાખવા યોગ્ય નથી,

ઉચ્ચ અદાલતે દીવાની અદાલતને મંજૂરી આપવી જોઈએ, જે આ પ્રશ્નોના નિર્ણય માટે સક્ષમ હતી. વધુમાં વધુ હાઈકોર્ટ આ મુદ્દાઓને પ્રારંભિક મુદ્દાઓ તરીકે નક્કી કરવા માટે દીવાની અદાલતને નિર્દેશ આપી શકતી હતી. અમારા મતે સાચો માર્ગ એ છે કે વિવાદિત ચુકાદાને બાજુ પર મૂકવો અને સિવિલ કોર્ટને ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૧૪ અને/અથવા દાવાને ધ્યાનમાં લેવા માટેના તેના અધિકારક્ષેત્રને ધ્યાનમાં રાખીને દાવાની જાળવણીના પ્રશ્નનો નિર્ણય કરવા માટે નિર્દેશ આપવો તેમજ એ પ્રશ્ન પણ કે શું દાવો પ્રારંભિક મુદ્દાઓ તરીકે રેઝ જુડિકેટના સિદ્ધાંતો દ્વારા પ્રતિબંધિત છે. અમને એવી આશંકામાં કોઈ તથ્ય દેખાતું નથી કે પ્રારંભિક મુદ્દાઓ નક્કી કરતી વખતે સિવિલ કોર્ટ ઉપરોક્ત અધિનિયમ હેઠળ પટ્ટા મંજૂર થયા પછી દાવાની જાળવણીને લગતા આ અદાલતના ચુકાદાઓ (તેમાં ઉપર દર્શાવેલ) ને ધ્યાનમાં રાખશે નહીં. નિઃશંકપણે દીવાની અદાલત જોશે કે શું અસરકારક રીતે દાવો મુકદ્દમાના અગાઉના રાઉન્ડમાં લેવામાં આવેલા નિર્ણયોને રદ કરવા અથવા તેમાં ફેરફાર કરવાના હેતુ માટે છે કે કેમ. એ પણ ઉલ્લેખનીય છે કે દલીલો દરમિયાન શ્રી વેણુગોપાલએ રજૂઆત કરી હતી કે અપીલકર્તાઓ છેતરપિંડીની દલીલ કરવા માટે દાવામાં સુધારો કરવા માટે અરજી કરવાનું વિચારી રહ્યા હતા. અમને ખાતરી છે કે જો આવી કોઈ અરજી કરવામાં આવે તો બીજી બાજુ સાંભળ્યા પછી તેના ગુણદોષ પર વિચાર કરવામાં આવશે. ઉલ્લેખનીય છે કે શ્રી મિશ્રાએ રજૂઆત કરી હતી કે સૂચિત સુધારાઓ દ્વારા પ્રવેશો પાછા ખેંચવાની માંગ કરવામાં આવી

છે.સિવિલ કોર્ટ પ્રવેશ પાછા ખેંચવાની મંજૂરી આપશે તેવા નિષ્કર્ષ પર આવવાનું અમને કોઈ કારણ દેખાતું નથી.

અંતે એ ઉલ્લેખ કરવો જ જોઈએ કે બંને પક્ષોએ કેસના ગુણદોષ પર દલીલ કરી હતી.શ્રી વેણુગોપાલ પંડ એકરના સંદર્ભમાં ૨૯૨૦ અને ૨૭.૪ એકરના સંદર્ભમાં ૨૯૨૧ નંબર ધરાવતા માલિકી પત્રો પર આધાર રાખતા હતા.બે અનુદાન એકસરખા શબ્દોમાં લખાયેલાં છે.આમ ગ્રાન્ટ નંબર ૨૯૨૦ નું પુનઃઉત્પાદન કરવું પૂરતું છે જે નીચે મુજબ વાંચે છે:

"NO.૨૯૨૦

તિરુપતિ અને તિરુમાલા ખાતે નંદનાવનમના મેનેજરને હાલમાં આપવામાં આવેલ માલિકી પત્ર.

૧. કાઉન્સિલમાં ભારતના રાજ્ય સચિવ વતી કામ કરતા મદ્રાસ કાઉન્સિલના ગવર્નરના આદેશ દ્વારા, હું નંદનાવનમ ઇનામના દેવદયમને તમારા ખિતાબને સ્વીકારું છું, જેમાં (એક) ૧.૫૩ એકર સૂકી હોવાનો દાવો કરવામાં આવેલી જમીન પર સરકારી મહેસૂલનો અધિકાર છે અને તે ઉત્તર આર્કોટ જિલ્લાના ચંદ્રગિરીના તાલુકા તિરુમાલા ગામમાં સ્થિત છે અને ગામમાં વેંકટેશ્વર સ્વામી પગોડાના સમર્થન માટે રાખવામાં આવી હતી.

૨. જ્યાં સુધી અનુદાનની શરતો યોગ્ય રીતે પૂર્ણ થાય ત્યાં સુધી આ ઇનામની પુષ્ટિ તમને અને તમારા અનુગામીઓને દખલ વિના રાખવામાં આવેલા લોકો માટે કરમુક્ત કરવામાં આવે છે.

એસ. ડી./ – ઇનામ કમિશનર "

તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે આ અનુદાન વ્યવસ્થાપકની તરફેણમાં છે અને મંદિરને ભેટ છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે આ મંજૂરી ૯મી ઓગસ્ટ, ૧૮૮૨ સુધી આપવામાં આવી હતી.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ૨૧મી એપ્રિલ ૧૯૬૦ના રોજ આ કાયદા હેઠળ દેવસ્થાનમને પટ્ટા આપવામાં આવ્યા હતા. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે તિરુપતિ આર. ડી. ઓ. દ્વારા અપીલમાં પટ્ટા અનુદાનની પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ૪ નવેમ્બર ૧૯૬૫ના રોજ આંધ્રપ્રદેશ સરકારે પટ્ટા આપવાની પુષ્ટિ કરી હતી.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ૯મી એપ્રિલ ૧૯૯૦ના નિયમો આંધ્ર પ્રદેશ ચેરિટેબલ એન્ડ હિન્દુ રિલિજિયસ ઇન્સ્ટિટ્યુશન્સ એન્ડ એન્ડોવમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૯૮૭ની કલમ ૧૫૩ સાથે વાંચીને કલમ ૯૭ હેઠળ ઘડવામાં આવ્યા હતા અને નિયમ ૧૯૬માં આ મિલકતોને દેવસ્થાનમની વિશિષ્ટ સંપત્તિ જાહેર કરવામાં આવી હતી.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે સ્પષ્ટપણે મિલકતનો હક દેવસ્થાનમ પાસે હતો.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે અગાઉની કાર્યવાહીમાં એકમાત્ર પ્રશ્ન એ હતો કે રૈયતવારી પટ્ટા કોને આપવાનો

હતો.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે તે કાર્યવાહીમાં માલિકીના પ્રશ્ન પર ધ્યાન આપવામાં આવ્યું ન હતું.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે આ અદાલતે ૧૧મી જાન્યુઆરી, ૧૯૯૫ના રોજ આપેલા આદેશમાં કમિશનરના તારણોને સમર્થન આપ્યું હતું કે ઇનામની જમીનોનો હક એ પટ્ટા આપવા માટેની પૂર્વશરત નથી.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે આ રીતે આ અદાલતે સ્પષ્ટ કર્યું હતું કે તે તે કાર્યવાહીમાં માલિકીના પ્રશ્નમાં નથી જઈ રહી.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે અપીલકર્તાઓને આમ દાવો દાખલ કરવાથી રોકવામાં આવ્યા ન હતા અને રેઝ જુડિકેટના સિદ્ધાંતો લાગુ પડતા ન હતા.

શ્રી વેણુગોપાલએ રજૂઆત કરી હતી કે રૈયતવારી પટ્ટા એ માત્ર રાજ્યને મહેસૂલની સીધી ચુકવણી માટેનું બિલ છે અને જો તે માત્ર માલિકીનો પ્રાથમિક પુરાવો છે.આ દરખાસ્તના સમર્થનમાં તેમણે એસ. સુંદરરાજા આયંગર દ્વારા મદ્રાસ પ્રેસિડેન્સીમાં જમીનના કાર્યકાળ પરના પુસ્તક અને (૧૯૭૦) ધ ઇન્ડિયન લો રિપોર્ટ્સ ૭૮૮ માં નોંધાયેલા રામમૂર્તિ વિરુદ્ધ મદ્રાસ રાજ્યના કેસ પર આધાર રાખ્યો હતો.શ્રી વેણુગોપાલએ રજૂઆત કરી હતી કે પટ્ટા આપવા અંગેનો માત્ર નિર્ણય શીર્ષકના આધારે અનુગામી દાવાને બાકાત રાખી શકતો નથી.શ્રી વેણુગોપાલએ રજૂઆત કરી હતી કે ઉપરોક્ત કાયદાની કોઈ જોગવાઈ શીર્ષકના નિર્ધારણ માટે સ્પષ્ટ રીતે પ્રદાન કરતી નથી.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે અધિનિયમ હેઠળ બનાવેલા નિયમોના નિયમ ૧૫ (૧) માં સંક્ષિપ્ત

કાર્યવાહીની જોગવાઈ છે.શ્રી વેણુગોપાલએ રજૂઆત કરી હતી કે જો તેમના દાવામાં હક પર હુકમનામું પસાર કરવામાં આવે તો રૈયતવારી પટ્ટાનું અનુદાન આકસ્મિક રીતે રદ થઈ જશે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ઉપરોક્ત કાયદાનો હેતુ એ ન હોઈ શકે કે શીર્ષક હોવા છતાં (કૃષિ સુધારાઓથી વિપરીત) ઇનામદાર સંસ્થા તેની સંપત્તિથી એક બાજુથી વંચિત રહેશે.

બીજી તરફ શ્રી મિશ્રાએ રજૂઆત કરી હતી કે મહેસૂલ સત્તામંડળના ચોક્કસ તારણોને ધ્યાનમાં રાખીને અને ૧૯૯૩ (૧) આંધ્ર લો ટાઈમ્સ ૨૯૩ માં નોંધાયેલા પ્રથમ થલ્પ્પકા કેસમાં ૧૯૮૭ના ડબલ્યુ. એ. નંબર <આઈ. ડી. ૧ અને ૧૭૫૨માં હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે સમર્થન આપ્યું છે.તેમણે આ ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો અને ધ્યાન દોર્યું હતું કે ઉપરોક્ત કાયદાની કલમ ૩,૪ (૧), ૭ અને ૧૪ (એ) ની વિચારણા પર એવું માનવામાં આવે છે કે ઇનામના ફેર રજિસ્ટર મુજબ કાનૂની શીર્ષક પ્રતિવાદીઓનું હતું, અપીલકર્તાઓનું નહીં.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે આ નિર્ણયથી આખરે એક રાયત તરીકે હક અને હકનો પ્રશ્ન ઉકેલાઈ ગયો છે.શ્રી મિશ્રાએ હવે અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા દાવામાં ફરિયાદ તરફ ધ્યાન દોર્યું હતું કે આ દાવામાં ખોટી રજૂઆત, છેતરપિંડી અથવા સાંઠગાંઠની કોઈ અરજી નથી.તેમણે ધ્યાન દોર્યું હતું કે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલી રિટ અરજીઓના જવાબમાં પણ, અપીલકર્તાઓએ એવી દલીલ કરી ન હતી કે અગાઉના તારણો ખોટી રજૂઆત,

છેતરપિંડી અથવા મિલીભગત દ્વારા મેળવવામાં આવ્યા હતા.તેમણે ધ્યાન દોર્યું હતું કે આ દીવાની અપીલમાં પણ એવો કોઈ આધાર નથી કે અગાઉનો નિર્ણય મેળવવામાં કોઈ ખોટી રજૂઆત, છેતરપિંડી અથવા સાંઠગાંઠ થઈ હતી.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે આ રીતે ઉપરોક્ત કાયદાની કલમ ૧૪ હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ દાવાની સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ જાણીજોઈને લાગુ થાય છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે વિવાદિત ચુકાદામાં આવું યોગ્ય રીતે માન્યું છે.શ્રી મિશ્રાએ રજૂઆત કરી હતી કે દાવો પણ રચનાત્મક ન્યાય વિરુદ્ધના સિદ્ધાંત પર પ્રતિબંધિત છે.રીટ કાર્યવાહીમાં નિર્ણયોને પણ લાગુ કરવા માટે રી-જ્યુડીકેટના સિદ્ધાંતોની રજૂઆતના સમર્થનમાં શ્રી મિશ્રાએ ૧૯૬૫ (૨) એસસીઆર ૫૪૭ માં અહેવાલિત ગુલાબચંદ પારેખ વિરુદ્ધ બોમ્બે રાજ્યના કેસ પર આધાર રાખ્યો હતો.ઈનામ ફેર રજિસ્ટર એ અત્યંત મહત્વનો પુરાવો છે તે રજૂઆતના સમર્થનમાં શ્રી મિશ્રાએ ૧૯૬૦ (૨) એસસીઆર ૭૬૮ માં નોંધાયેલા એન. વાય. લક્ષ્મીનરસિમાચારી વિરુદ્ધ કોલાકલુરના શ્રી અગસ્તેશ્વરસ્વામી વરુના કેસો પર આધાર રાખ્યો હતો; ૧૯૭૮ (૩) એસ. સી. સી. ૭૭૮ માં સ્વર્ણ વિરુદ્ધ દેવી હનુમાનચાર્યુલુ અને અન્યો અન્યના શ્રી વલ્લભરાય સ્વામી વરુ (દેવતા) નો અહેવાલ અને અન્યો ૧૯૮૩ માં સુબ્રમણ્યમ ગુરુક્કલ વિરુદ્ધ શ્રી પટ્ટેશ્વરસ્વામી દેવસ્થાનમે અહેવાલ આપ્યો હતો.(૪) એસસીસી ૫૧૮.

શ્રી મિશ્રાએ રજૂઆત કરી હતી કે કાર્યવાહીના અગાઉના તબક્કામાં અપીલકર્તાઓએ સ્વીકાર્યું હતું કે સંબંધિત તારીખે કબજો પ્રતિવાદીઓ પાસે હતો.શ્રી મિશ્રાએ ધ્યાન દોર્યું હતું કે થલપ્પકાના પ્રથમ કેસમાં કમિશનરે અપીલકર્તાઓની પુનરાવર્તન અરજીને રદ કરતી વખતે ૭.૨.૧૯૮૬ ના આદેશમાં નોંધ્યું હતું કે અપીલકર્તાઓના તત્કાલીન વકીલે નીચે મુજબ સ્વીકાર કર્યો હતો:

"ટી. ટી. ડી. ના વકીલ સ્વીકારે છે કે નિર્ણાયક તારીખો પર જમીન પ્રતિવાદીઓના કબજામાં હતી અને કાર્યકારી અધિકારી, ટી. ટી. ડી. દ્વારા તેમના આરઓસી નં. G ૧/૧૦૨૯૧/૫૯ તારીખ ૮.૮.૧૯૫૯ સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું છે કે તલ્લાપકમ વેંકટ શેષાચાર્યુલુ અને અન્ય લોકો ૭.૬.૧૯૩૩ થી જમીન પર કબજો ધરાવતા હતા.

શ્રી મિશ્રાએ રજૂઆત કરી હતી કે હવે અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા દાવાની ફરિયાદમાં પણ તે એક સ્વીકૃત સ્થિતિ હતી કે પ્રતિવાદીઓ જમીનના કબજામાં હતા.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે માત્ર પ્રતિવાદીઓ જ જમીનનો આનંદ માણે છે, તેમનો કબજો ચેચતવારી પટ્ટા માટેના તેમના હકને સ્વીકારવા માટે પૂરતો છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે અપીલકર્તાઓએ એ

દર્શાવવા માટે કોઈ દસ્તાવેજ પુરાવા રજૂ કર્યા નથી કે જે જમીન મંદિરની છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે તેનાથી વિપરીત એવા પુરાવા છે જે દર્શાવે છે કે અપીલકર્તાઓએ વિશાળ જમીનના કબજાની વસૂલાત માટે એક મહાંત પ્રયાગ દાસ સામે દાવો દાખલ કર્યો હતો.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે તે દાવામાં નોંધપાત્ર રીતે આ જમીનો અપીલકર્તાઓની જમીનો તરીકે દર્શાવવામાં આવી ન હતી.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે તે દાવામાં અપીલકર્તાઓએ તેમને નંદનવનમ એટલે કે મંદિરનો બગીચો તરીકે વર્ણવતા જમીનના ૧૬ પ્લોટનો દાવો કર્યો હતો, જો કે, આ જમીનના સંદર્ભમાં કોઈ રાહતનો દાવો કરવામાં આવ્યો ન હતો અને આ જમીનને ઉપરોક્ત દાવામાં નંદનવનમ અથવા મંદિરનો બગીચો તરીકે વર્ણવવામાં આવી ન હતી.શ્રી મિશ્રાએ રજૂઆત કરી હતી કે ઉપરોક્ત નોંધાયેલા તથ્યોને ધ્યાનમાં રાખીને હાઈકોર્ટનો ચુકાદો કાયદામાં સાચો છે.શ્રી મિશ્રાએ રજૂઆત કરી હતી કે ઉપરોક્ત કાયદાની કલમ ૨ એ ને કાયદાની કલમ ૪ (૧) અને ૭ સાથે વાંચવી પડશે. જ્યારે કોમી જમીનો સરકારમાં નિહિત હશે ત્યારે ઇનામદારના કબજામાં આવેલી અન્ય ગામની જમીનો તેની પાસે રહેશે અને તે રૈયતવારી પટ્ટા માટે હકદાર રહેશે.

અમે હરીફ રજૂઆતો પર કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવાનું કોઈ કારણ જોતા નથી.જો આપણે કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરીએ તો આપણે એ જ ભૂલ કરી રહ્યા હોઈશું જે ઉચ્ચ અદાલતે કરી છે એટલે કે આ પ્રશ્નોના નિર્ણય માટે દીવાની અદાલતના

અધિકારક્ષેત્રને હડપવું.તેથી અમે ગુણદોષ પર કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરતા નથી.

અહીં ઉપર જે દર્શાવવામાં આવ્યું છે તેને ધ્યાનમાં રાખીને અમે વિવાદિત ચુકાદાને એ હદ સુધી રદ કરીએ છીએ કે તે સિવિલ કોર્ટને ૧૯૯૫ના દાવો ૬૯ સાથે આગળ વધવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે.અમે સિવિલ કોર્ટને નિર્દેશ આપીએ છીએ કે તે શક્ય તેટલી ઝડપથી અને કોઈપણ સંજોગોમાં આજથી છ મહિનાની અંદર, ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૧૪ ને ધ્યાનમાં રાખીને દાવાની જાળવણીક્ષમતા અને શું દાવો રેઝ જુડિકાટા/એસ્ટોપલના સિદ્ધાંતો પર પ્રતિબંધિત છે કે કેમ તે અંગેના પ્રારંભિક મુદ્દાઓ તૈયાર કરે અને નિર્ણય લે.

અમે હાઈકોર્ટના અવલોકનો સાથે સંમત છીએ કે પ્રતિવાદીઓને પટ્ટા એ મુકદ્દમાના અગાઉના તબક્કાના નિર્ણયોના અનુસરણમાં ઔપચારિકતા હતી.જો એવું માનવામાં આવે કે અપીલકર્તાઓનો દાવો જાળવવા યોગ્ય છે અને તે અદાલત/એસ્ટોપલના સિદ્ધાંતો પર પ્રતિબંધિત નથી, તો જ અપીલકર્તાઓને અપીલને આગળ વધારવાની મંજૂરી આપી શકાય છે.આમ મહેસૂલ વિભાગીય અધિકારી, તિરુપતિને એસ. આર. નંબર ૧/૯૫ તારીખ ૯.૮.૧૯૯૫ માં ઈનામના નાયબ તહસીલદાર, ચિત્તૂરના આદેશ સામે અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ સાથે આગળ વધવાથી અટકાવતી પ્રતિબંધની રિટ

હાલમાં ચાલુ રાખવી જોઈએ.તેથી તે કાર્યવાહી પ્રારંભિક મુદ્દાઓ પર અંતિમ નિર્ણય સુધી સ્થગિત રહેશે.જો પ્રારંભિક મુદ્દાઓનો આખરે અપીલકર્તાઓની તરફેણમાં જવાબ આપવામાં આવે તો અપીલના સંદર્ભમાં પ્રતિબંધની રિટ આપમેળે ખાલી થઈ જશે.જો તેમ છતાં અપીલકર્તાઓ વિરુદ્ધ પ્રારંભિક મુદ્દાઓનો આખરે જવાબ આપવામાં આવે તો પ્રતિબંધની રિટની પુષ્ટિ થશે.

આ અપીલોનો તે મુજબ નિકાલ કરવામાં આવે છે.ખર્ચ અંગે કોઈ ઓર્ડર આપવામાં આવશે નહીં.

અપીલોનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો.

*This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.*

=====

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.